
DE COMPLIANCE OFFICER

AML ANDERS

COLOFON

De Compliance Officer is het vakblad voor compliance officers en andere betrokkenen bij het complianceproces. De doelgroep bestaat uit compliance officers, bestuurders, toezichhouders, secretarissen van de vennootschap en bedrijfsjuristen die betrokken zijn bij het uitvoeren van compliancetaken.

REDACTIE:

Cora Wielenga (eindredactie)
Bojana Huising (bureauredactie)
Tel. 088 99 88 100

E-mail: info@compliance-instituut.nl

AAN DEZE EDITIE WERKTEN MEE:

Maud Bökkerink, Erik Reissenweber,
Musa Elmas, Niels Arends, Rutger de
Doelder, Tahsin Ertan, David Pije,
Cora Wielenga

MET DANK AAN: Hennie Verbeek-
Kusters, Jaap-Jan Daverscot

FOTOGRAFIE: Wilco van Dijen

INTERVIEWS: Monique Hurkmans

VORMGEVING: Tangram Studio

DRUK: Platform P, Rotterdam

UITGEVER: Nederlands Compliance
Instituut, Jan Leentvaarlaan 61-63
3065 DC Rotterdam

Disclaimer: Het Nederlands
Compliance Instituut is niet
verantwoordelijk of aansprakelijk
voor uitspraken in dit magazine,
gedaan door derden. Deze uitspraken
zijn de persoonlijke mening van de
geïnterviewde of auteur.

Nieuwsfeiten, ingezonden
artikelen en personeelsmutaties
kun je per e-mail doorgeven aan
info@compliance-instituut.nl.

Oplage 4.400 exemplaren
ISSN 1878-7991

IN DE VOLGENDE EDITIE:
MEDEWERKERSINTEGRITEIT

INHOUD

- 3 **VAN DE REDACTIE**
- 4 **INTERVIEW** Hennie Verbeek-Kusters,
hoofd van FIU-NL
- 10 **COMPLIANCE ACTUEEL**
Wat zou er anders mogen aan AML?
- 14 **COMPLIANCE THEMA**
Wat is er nodig om de AMLA echt effectief
te laten zijn?
- 18 **COMPLIANCE THEMA**
Trade-based money laundering: hoe kunnen we
ons beschermen tegen de opkomende dreiging
van handelsgedreven witwassen?
- 26 **COMPLIANCE THEMA**
Poortwachtersfunctie anders
- 28 **COMPLIANCE FACTSHEET**
AML levensweg
- 30 **COMPLIANCE THEMA**
"I'm drowning here, and you're describing
the water"
- 34 **COMPLIANCE THEMA**
AMLC zet in op meer samenwerking in
witwasbestrijding
- 40 **COMPLIANCE THEMA**
Nieuwe Europese anti-witwasregelgeving:
eenduidiger en slagvaardiger
- 46 **COMPLIANCE THEMA**
Europa en de strijd tegen witwassen
- 50 **INTERVIEW** Jaap-Jan Daverscot,
CDD-interimmanager en -trainer
- 54 **BOEKBESPREKING**
The war on dirty money

NA RUIM 30 JAAR WITWASBESTRIJDING: 'AML ANDERS'

Af en toe tref ik mensen die moedeloos zijn geworden. Moedeloos vanwege de weerstand die zij ontmoeten bij het uitvoeren van het beleid gericht op het bestrijden van witwassen (het AML-beleid). Moedeloos van de hoeveelheid werk die gestoken wordt in witwasbestrijding zonder dat eigenlijk duidelijk is wat al dat werk oplevert. Moedeloos omdat het einde maar niet in zicht komt. En dat terwijl we hier met elkaar al ruim 30 jaar mee bezig zijn.¹ Hoewel ik me de moedeloosheid in sommige situaties voor kan stellen en daar sympathie voor kan opbrengen, is het werkelijk zonde. Want in essentie is AML werk dat er wezenlijk toe doet. Je draagt bij aan de wereld een stukje beter te maken. Je zet je in om criminaliteit en de zeer ongewenste maatschappelijke gevolgen daarvan te bestrijden. Alleen vinden velen het in de praktijk lastig zich dat blijvend te realiseren, doordat we bezig zijn met regels en procedures waarvan niet altijd helder is in hoeverre ze bijdragen aan dat belangrijke doel (of zelfs de plank helemaal misslaan).

Juist omdat we dit jaar het 30-jarig jubileum vieren van witwaswetgeving in Nederland (al zal niet iedereen dit feit een feestelijk moment vinden), leek mij dit een mooie gelegenheid om te reflecteren op wat er anders kan op het gebied van AML. Wat zou er mogen veranderen zodat we bij het volgend jubileum met een positiever gevoel naar de resultaten van AML kijken? Deze vraag heb ik niet alleen zelf beantwoord, maar voorgelegd aan AML experts. Alle personen die in deze editie van De Compliance Officer aan het woord komen, beantwoorden in ieder geval twee vragen: 1) 'Wat kan er wat jou betreft anders ten aanzien van AML?' en 2) 'Wat zou de compliance officer anders kunnen doen?' De antwoorden op deze vragen geven een mooi beeld van kleine en grote aanpassingen die we zouden kunnen overwegen om AML (nog) doeltreffender te maken.

Mijn persoonlijke suggestie om AML anders aan te pakken is dat het zou helpen om ervoor te zorgen dat we blijvend de verbinding leggen tussen het beleid dat we maken en het doel waarvoor we dat doen. Dat zou bij kunnen dragen aan de zingeving van ons werk: we doen essentieel werk.

De vraag is overigens welk doel je daarbij noemt. Ik lees namelijk regelmatig dat AML ertoe dient om de financiële sector 'schoon te houden'. Het streven naar een schone financiële sector is alweer een stapje verder verwijderd van 'het bestrijden van criminaliteit'. Voor mij persoonlijk ligt 'bestrijden van criminaliteit' dicht bij de essentie van de reden waarom we dit doen. Ik lees ook wel eens

terug dat we AML doen om de toezichthouder tevreden te houden. Evident dat dit nog treuriger is en veel verder afstaat van de essentie. Mijn advies is daarom om de koppeling met criminaliteitsbestrijding continu te maken: misdaad mag immers niet lonen. Wellicht helpt een aangepaste definitie van witwassen ons daarbij. In het boek 'The war on dirty money'² wordt een oproep gedaan om afstand te doen van de oude definitie van witwassen (plaatsen, versluieren, integreren³) en directer het verband met criminaliteit te leggen. Hoewel ik eerst wat weerstand voelde bij dit idee, kan ik mij indenken dat dit helpend is.

Het continu verbinden van het werkelijke doel van het AML-beleid (bestrijden van criminaliteit) met de regels die we daarvoor bedacht hebben, dient nog een ander doel dan alleen het versterken van de zingeving: Je zorgt er hiermee voor dat je scherper bent op de vraag of bepaalde regels wel bijdragen aan dat doel. Daardoor kun je kritisch zijn op je eigen beleid, en wellicht zelfs ook op de suggesties die worden gedaan vanuit externe organisaties. Zo verkleinen we de kans dat we met regels werken die niet bijdragen aan het doel waar ze oorspronkelijk voor bedoeld zijn. Daarnaast creëer je ook de mogelijkheid om nieuwe aanpakken van regels te verkennen.

Ik hoop dat je deze editie van ons tijdschrift als inspiratie voor je werk kunt ervaren wanneer je in het terrein van AML werkt. Ik wens je veel leesplezier toe. En mocht je aanvullende suggesties hebben om 'AML Anders' vorm te geven, voel je vrij om die met ons en onze lezers te delen.

Cora Wielenga

² Zie ook de [Boekrecensie over 'The war on dirty money'](#) in dit tijdschrift.

³ In onze eigen publicaties waaronder het Handboek AML Professional hanteren we vier fasen: plaatsen, versluieren, rechtvaardigen en besteden.

¹ De Eerste Europese Anti-witwasrichtlijn werd in 1991 aangenomen. De Wet Melding Ongebruikelijke Transacties werd op 16 december 1993 ingevoerd. Ook de Wet identificatie bij financiële dienstverlening komt uit 1993.

A portrait of Hennie Verbeek-Kusters, a woman with short brown hair and blue eyes, wearing a light blue cardigan over a blue and white striped shirt. She is sitting in a red chair against a red background with white outlines of continents. The text is overlaid on the bottom left of the image.

HENNIE VERBEEK-KUSTERS

COMPLEXE BALANS TUSSEN INFORMATIE- DELING EN PRIVACY- BESCHERMING

In januari van dit jaar was er een rondetafelgesprek met de Commissie Financiën van de Tweede Kamer over het wetsvoorstel Plan van Aanpak witwassen. De Financial Intelligence Unit Nederland (FIU-NL) nam samen met het OM en TMNL deel aan dit gesprek. Wat zijn de laatste ontwikkelingen op dit gebied? Hoofd van FIU-NL, Hennie Verbeek-Kusters, benadrukt het belang van samenwerking om witwassen te bestrijden.

“AML is een enorm boeiend vakgebied. Er zit een internationale component aan, je moet altijd alert zijn. Enerzijds op mondiale ontwikkelingen die op ons afkomen, anderzijds op een nationale beweging om ons werk voortdurend te verbeteren. Al toen ik me bij de politie met georganiseerde criminaliteit bezighield, was de noodzaak van onderzoek naar financiële activiteiten duidelijk. Zolang je geen hinderpalen weet op te zetten, blijft er veel geld bij dergelijke organisaties binnenstromen. Dan heeft de opsporing van drugs en laboratoria geen zin.

Tegelijkertijd is de strijd tussen overheid en criminelen er een van ongelijke wapens. De overheid moet zich per definitie aan de wet houden en dat is nou net hetgeen waar criminelen geen last van hebben. Daardoor kunnen zij op een aantal domeinen razendsnel opereren. En de mogelijkheden gebruiken om internationaal geld door te sluisen en weg te zetten. Terwijl de overheid bij de opvraging en verstrekking van informatie aan spelregels is gebonden.

Bij de FIU werken momenteel ongeveer 90 mensen en de komende jaren groeien we door naar 125 medewerkers. Meldingen komen rechtstreeks binnen in ons systeem. We beschikken over een grote database met ongebruikelijke transacties. Hierin zijn verbindingen te leggen tussen de verschillende meldingen en melders. Ook vindt matching plaats met de datasystemen van de politie. Alle meldingen die matchen gaan gelijk door naar de opsporing. Dat is de eerste automatische zeef.

Uiteraard investeren we veel in IT om het werk voor onze analisten gemakkelijker te maken. Wat gebeurt er om ons heen? Welke nieuwe trends en patronen onderkennen we? We maken ook eigen analyses die gebaseerd zijn op de prioriteit van de opsporing. Verder krijgen we informatieverzoeken vanuit de opsporing, het Openbaar Ministerie (OM) en buitenlandse FIU's. En er is een afdeling beleids-

ondersteuning die onder meer contacten onderhoudt met de ministeries. Welke nieuwe wetgeving komt eraan? Er komen veel juridische vragen op ons af.

Het resultaat van al deze inspanningen kan groot en klein zijn. Neem de grote inval eind maart bij een geldtransactiekantoor in Rotterdam waar zo'n 120 tot 130 miljoen is witgewassen. Dat begon met informatie van de FIU in combinatie met die van de politie. Of kijk naar een melding over een oudere bankklant die door een phishing-expeditie al zijn spaargeld kwijt was. Het bleek in Griekenland te zijn terechtgekomen. Toen hebben we pijnsnel kunnen schakelen met de FIU daar en beslag op die rekening laten leggen.

De grootse les in al die jaren is het belang van samenwerking. Geen enkele organisatie kan het op eigen houtje in dit domein.

De strijd tussen overheid en criminelen is er een van ongelijke wapens. De overheid moet zich per definitie aan de wet houden en dat is nou net hetgeen waar criminelen geen last van hebben.

FATF, Fintell en TMNL

Als organisaties of onderdelen niet in elkaar grijpen, gaat het niet werken. Vorig jaar kwam de Financial Action Task Force (FATF) met een evaluatie. Nederland kreeg een goede beoordeling. De FATF was onder de indruk van de omvang, samenstelling en impact van de samenwerking.

In 2018 hebben FIU-NL en de grootbanken, inmiddels zes, de handen ineengeslagen binnen de Fintell Alliance. Onze analisten staan echt schouder aan schouder met analisten van de bank. Binnen de mogelijkheden van de Wwft wordt bijvoorbeeld een witwastrend met indicatoren ingebracht. De bankanalisten zoeken in hun eigen systemen of er transacties plaatsvinden die deze indicatoren bevatten en beoordelen of deze transacties bij de FIU-NL gemeld moeten worden. Vervolgens krijgen de bankanalisten, na analyse door de FIU-analisten, een geanonimiseerde terugkoppeling van de bevindingen. Zodanig dat de bankanalisten het grotere geheel gaan zien en op die basis verder kunnen zoeken in hun eigen systemen. Of ze gaan met een andere bank overleggen die transacties op hetzelfde subject ziet.

Op deze wijze wordt de analyse stapsgewijs uitgebouwd. Ook worden subjectgegevens uit de Serious Crime Task Force of de Terrorisme Financierings Taskforce ingebracht in de Fintell Alliance. Deze worden dan op een vergelijkbare manier behandeld. Dat verhoogt het inzicht in hoe witwasnetwerken functioneren. Uiteindelijk kan dan een witwasnetwerk aan de opsporing worden overgedragen in plaats van individuele verdachte transacties.

Verder werken we samen met Transactie Monitoring Nederland (TMNL), de opsporing en de toezichhouders. We hebben een pilot uitgevoerd samen met TMNL. De FIU heeft TMNL uitleg gegeven over wat we denken te zien op het gebied van ondergronds bankieren. Geanonimiseerd op basis van een analyse van de Fintell Alliance. We kunnen geen concrete data aan TMNL overdragen, dat mag niet. Maar we kunnen wel trends en patronen omschrijven die we herkennen. Ook TMNL beschikt alleen over geanonimiseerde bankdata. Vervolgens heeft TMNL het geheel omgebouwd tot een zoekstelsel voor de deelnemende banken. Welke signalen komen er op? Is dit inderdaad ongebruikelijk of zitten we er met z'n allen naast? Hierdoor kwam heel snel een ondergronds bankieren-netwerk in beeld. Geweldig. Daar doen we het voor. In gesprek komen we tot verfijning van meldingen.

Waarom Nederland volgens FATF sterker kan worden, is in de statistieken en het bijhouden door de keten heen wat het verloop van een zaak is. Het goed registreren wat we doen, waar het toe leidt en dat ook goed over het voetlicht brengen. Dit beter inrichten van het geven van feedback, vanuit de opsporing aan de FIU en vanuit de FIU aan de meldende instellingen, is essentieel om als keten nog beter te gaan presteren. Dat is op dit moment een speerpunt om als geheel beter inzichtelijk te maken wat de inspanningen van alle partijen opleveren en wat we daarvan leren. De Verenigde Staten hebben daar bijvoorbeeld een goed track record in.

Een melding kan nadrukkelijk wel een rol spelen in een criminaliteitsanalyse van de opsporing, zonder dat deze altijd leidt tot aanhoudingen en inbeslagnemingen.

Transactiemonitoring

De Wwft kent een meldplicht op basis van objectieve indicatoren voor cash transacties van meer dan 25.000 euro bij een autodealer, van meer dan 15.000 euro bij een juwelier en bij elke transactie van meer dan 2.000 euro bij een geldwisselkantoor. Dat is bij wijze van spreken aanvinken en doorzetten. De meldingen die via transactiemonitoring op basis van subjectieve indicatoren boven water komen, kosten meer energie, tijd en geld. Dat zijn er veel en daar is de FIU blij mee. Het stelt ons in staat om sneller of eerder zaken op het spoor te komen. Maar het betekent per definitie ook dat een groot aantal meldingen uiteindelijk niet direct resultaat oplevert.

Naast de (semi)geautomatiseerde matches zoeken we heel gericht op basis van vraagstellingen uit het Nationaal Risk Assessment. Plus we volgen prioriteiten van de opsporing en schenken extra aandacht aan eigen zaken. Door prioriteiten moeten we keuzes maken. Dat geldt ook voor bankanalisten. Voordat een melder het besluit neemt tot doormelding heeft het dossier genoeg 'vles op het bot' nodig. Is dit niet het geval, dan kunnen onze analisten er onvoldoende conclusies aan verbinden.

Het is een discrepantie waar we samen het gezonde midden in moeten zien te vinden. Ik begrijp de frustratie bij de banken. Hoe leer je onderkennen wat ongebruikelijk is en wat je moet melden? Hierbij spelen ook de toezichthouders een belangrijke rol. Het is uiteindelijk de toezichthouder die beoordeelt of een instelling correct heeft gemeld en die hierbij ook een voorlichtende taak heeft naar de instellingen.

Aan de andere kant vormen banken de frontlinie. Via data waar alleen zij toegang toe hebben, ontdekken zij als eerste dat er iets aan de hand is. We moeten met elkaar op zoek naar een goede monitoring die gebaseerd is op reële risico-inschattingen. Ik ben beducht voor alleen kijken naar bekende fenomenen waardoor we de rest niet meer beschouwen. Daarom is het belangrijk ook samen het feedbackmechanisme in te richten.

Overigens zijn we daar op dit moment al mee bezig. Samen met het OM, de politie, het Anti Money Laundering Centre (AMLC) en de FIOD. In ieder geval met het volgen van alle transacties die de FIU als verdacht aanmerkt. Dat zou ons ook in staat stellen daar goede feedback op te gaan geven, want dat kunnen we tot op de dag van vandaag te vaak niet.

We willen toe naar meer gestructureerd feedback geven aan de verschillende melders. Wat heeft de opsporing gedaan? Wat is er gebeurd met die verdachte transactie? Een melding kan nadrukkelijk wel een rol spelen in een criminaliteitsanalyse van de opsporing, zonder dat deze altijd leidt tot aanhoudingen en inbeslagnemingen. Maar ook dat kun je dan teruggeven. Dat mechanisme moet naar een hoger niveau.

De oplossing voor meer feedback zit 'm voor een deel in uitbreiding bij de FIU. Maar het allerbelangrijkste is IT-ontwikkeling. We investeren daar veel in en hebben ook extra geld van het ministerie gekregen. De omvang van de data is niet bij te houden met alsmaar extra menskracht. Hoewel die wel nodig blijft om met de uitkomsten aan de slag te gaan. Het is niet goed als het een volledig geautomatiseerd proces zou zijn.

In het buitenland kijken ze met verbazing naar wat er in Nederland allemaal niet gedeeld mag worden.

We willen ook echt met melders in gesprek. Waar heb je behoefte aan en hoe kunnen we je daarbij helpen? Het werkt twee kanten op. Verder gaan we weer geanonimiseerde casussen publiceren op onze website. Daarin kunnen mensen lezen hoe een meldingsproces is verlopen. Dat is de afgelopen jaren een beetje in het slop geraakt.

Informatie en privacy

De balans tussen informatiedeling en privacybescherming is complex. Feitelijk is de AVG geen nieuwe privacywet. We waren altijd al beperkt door privacyregels en dat zal waarschijnlijk ook altijd zo blijven. Dat hoort bij overheid zijn. Je moet het midden houden tussen privacybescherming van burgers die niks verkeerd doen en het belang van de aanpak van witwassen en terrorismefinanciering. Net zo goed als de bestrijding van criminaliteit door politie en FIOD. Daar sta ik ook helemaal achter. Alleen schiet het nu door. In het buitenland kijken ze met verbazing naar wat er in Nederland allemaal niet gedeeld mag worden.

Het heeft ook te maken met interpretatie van wetgeving. We werken nu aan een wettelijke basis voor samenwerking en informatiedeling. Kijk naar de pilot met TMNL. De data zijn gepseudonimiseerd, niemand weet over wie of welk bedrijf het gaat, ze kijken naar transacties. Op basis van bepaalde patronen geeft TMNL een signaal aan de deelnemende bank. Die gaat dan onderzoeken of het inderdaad ongebruikelijk is en dan pas komt de melding bij de FIU. Er zitten zo veel checks en balances in het hele proces. Er is naar mijn mening echt ruimte voor binnen de AVG.

We hebben te maken met Europese richtlijnen die geïmplementeerd moeten worden in ons land. Tegelijkertijd zien we de enorme complexiteit van de balans die we moeten zoeken. We kunnen echt alleen vooruit als we meer informatie kunnen en mogen delen. Anders lukt dat gewoon niet.

Verder pleit DNB in haar leidraad 'Van herstel naar balans' voor een meer risicogerichte aanpak. En hoe werk je toe naar een meer risicogerichte aanpak? Hoe operationaliseer je dat? Wat betekent dat en voor wie? Hoe ziet dat er dan uit? Wat kan er anders of minder? Om van deze leidraad een levend goed te maken, moeten DNB en partijen die onder toezicht staan met elkaar in gesprek.

Ik zou compliance officers willen oproepen om nieuwsgierig te blijven. Wees alert. Stel vragen en vraag door. Wat zien we, wat leren we ervan, wat betekent dat voor de rest van ons bedrijf, hoe pakken we het aan? Compliance moet in samenhang met de andere bedrijfsonderdelen functioneren. Je mag niet geïsoleerd en alleen bezig zijn met je verplichte taak, want dan mis je dingen. Er zullen zich altijd zaken aandienen die niet in het 'boekje' staan of passen. Het is nooit met een schaarstje te knippen.

Dat vraagt om creativiteit en verantwoordelijkheid nemen. Zaken op een goede manier operationaliseren, kan alleen in samenspraak. Mét de acceptatie dat er geen eenduidige regels zijn. Je kunt geen 100 procent waterdicht systeem van je toezichhouders verwachten. Dat is de realiteit van dit domein.

AML aan de bestuurstafel

AML heeft alles te maken met hoe schoon en zuiver de organisatie wordt gerund. Het hoort echt aan de bestuurstafel en is indirect onderdeel van de *sustainable development goals*. Denk aan het recht op goede en gezonde arbeid. Dan heb je het ook over de aanpak van moderne slavernij. Daar hoort een gezond financieel stelsel onder te hangen. Er moet aandacht zijn voor witwassen, want ook dat gaat over duurzaamheid.

Na de fikse boete voor ING in 2018 hebben de banken veel geïnvesteerd in AML. In eerste instantie om puin te ruimen, want er was enorm veel achterstallig onderhoud. Overigens heeft het OM meerdere banken aangepakt. De afgelopen vijf jaar zie ik een belangrijke transformatie om het beter te doen met elkaar. De oprichting van Fintell Alliance en TMNL, de bereidwilligheid om mee te werken aan de eerder genoemde pilot van de FIU en TMNL. Er worden vooruitstrevende, innovatieve en effectieve stappen gezet.”

Sinds 2008 is Hennie Verbeek-Kusters het hoofd van de FIU-Nederland. Onder haar leiding is de focus verschoven naar meer samenwerking met publieke en private partners in de strijd tegen witwassen en de financiering van terrorisme, zowel nationaal als internationaal.

Mw. Verbeek-Kusters zet zich nationaal in voor het produceren van hoogwaardige financial intelligence en het op de kaart zetten van de mogelijkheden van het Wwft financial intelligence systeem en de unieke bufferfunctie van de FIU. Onder haar leiding heeft de FIU-Nederland de Fintell Alliance opgezet, de publiek-private samenwerking tussen de FIU-Nederland en zes grootbanken. Daarnaast levert de FIU-Nederland een belangrijke bijdrage aan verschillende andere samenwerkingsverbanden, zoals het Financieel Expertise Centrum (FEC), de Terrorisme Financiering Taskforce en de Serious Crime Taskforce.

De afgelopen jaren heeft mw. Verbeek-Kusters de Egmont Group of Financial Intelligence Units geleid als voorzitter, van juli 2020 tot juli 2022 en van juli 2017 tot juli 2019. Sinds juli 2022 is zij voorzitter af, maar dient zij nog wel in het bestuur van de Egmont Group als Regional Representative voor 29 Europese landen.

Het bereiken van concrete resultaten en het verhogen van de professionaliteit van FIU's zijn haar belangrijkste drijfveren.

WAT ZOU ER ANDERS MOGEN AAN AML?

Op 6 juni organiseerden we het Nationaal Anti-witwascongres in het Sparta Stadion in Rotterdam. Omdat we in dit nummer van De Compliance Officer stil staan bij de vraag 'Wat zou er anders mogen aan AML?' hebben we die vraag ook voorgelegd aan een aantal deskundige sprekers van het Nationaal Anti-witwascongres om op die manier vanuit zoveel mogelijk verschillende perspectieven inspiratie voor AML Anders op te doen. We delen hun antwoorden graag met je.

“Versterk binnen de financiële sector de focus op de gronddelicten van witwassen. Als we willen veranderen moet dat gedaan worden bij de eerste openbaring van witwassen zoals cybercrime, fraude etc. Zonder op de stoel van de opsporing te gaan zitten is daar ruimte voor verbetering.”

Koen Juffermans, beleidsadviseur online compliance bij Holland Casino

Ask yourself: is this action truly eliminating the risk?
Or are you just ticking a box?

“You can save yourself and others time and energy. Ask yourself: is this action truly eliminating the risk? Or are you just ticking a box? Let's work smart not hard.”

Gulshat Ustabayeva, Director bij Kona Diligence

“Georganiseerde criminaliteit, fraude en de verdiensten die daarmee gepaard gaan zijn een reële bedreiging voor onze rechtsstaat. Het doorbreken van het criminele verdienmodel vereist een langdurige integrale inzet van publieke en private partners. Fenomenen, daders, facilitators en criminele samenwerkingsverbanden verdienen alle aandacht. Vanuit het perspectief van het OM kan de aanpak effectiever indien we die op een aantal punten anders vormgeven.

‘AML anders’ hangt ook samen met betere intelligence en beter (in)zicht op gemelde transacties en het gebruik daarvan. Als opsporing, OM en FIU-Nederland zijn we bezig om dat deel van de meldketen te verbeteren.

Daarnaast is het nodig om aan een aantal andere knoppen te draaien om de witwasaanpak in z'n totaliteit te verbeteren.

Meer publieke partijen zouden de taak en grondslag moeten hebben om ondermijning – waaronder georganiseerde criminaliteit en staatsondermijnende feiten zoals witwassen, fiscale fraude en corruptie – tegen te gaan. Dus niet alleen de opsporing en vervolging maar ook toezichthouders zoals Douane, de Belastingdienst. Maar ook gemeenten en provincies. Gegevens samen kunnen delen bijvoorbeeld door gebruik te maken van nieuwe technieken is daarbij noodzakelijk. De aanpak van witwassen is immers van ons allemaal. Daarnaast zal er gezamenlijk meer moeten worden geïnvesteerd op betere internationale samenwerking, omdat witwassen al snel een internationaal component kent en criminelen regelmatig de lachende derde zijn.”

Anita van Dis, strategisch adviseur criminele geldstromen bij het OM

Met meer focus kunnen we veel meer bereiken om de criminaliteit in Nederland te bestrijden.

“In de meldketen zou het goed zijn als er feedbackmechanismen worden ingebouwd, zodat ketenpartners in contact staan over wat wel en niet werkt en van elkaar leren.”

Marloes Wesselink, onderzoeker bij de Algemene Rekenkamer

“

”

“Als we als Nederland witwassen effectiever willen bestrijden dan is natuurlijk samenwerking, waaronder ook die tussen publieke en private partijen, cruciaal. Zonder effectieve gegevensuitwisseling zijn er altijd mazen waarvan criminelen zeer effectief gebruik kunnen (en zullen) maken. Nog belangrijker dan deze zo vaak genoemde samenwerking is de fundamentele keuze die we als maatschappij moeten maken: hoeveel is onze veiligheid ons waard? Dat is een politiek onderwerp, waarbij verschillende waarden, zoals ook privacy, afgewogen moeten worden. Als handel voorrang blijft krijgen op de veiligheid, is het

dweilen met de kraan open. Dat doet geen recht aan alle inspanningen die al die duizenden mensen tegenwoordig leveren. Het gehele systeem moet gestoeld zijn op een duidelijker keuze om criminaliteit en de gevolgen daarvan uit de maatschappij en het financiële stelsel te weren. Het communiceren van de ernst van de situatie en een oproep tot actie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor alle betrokkenen.”

Eric Schuiling, kennis- en programma-manager bij het Nederlands Compliance Instituut

Burgemeester Aboutaleb opent het Nationaal Anti-witwascongres 2023 in het Sparta Stadion in Rotterdam.

Als handel voorrang blijft krijgen op de veiligheid, is het dweilen met de kraan open.

“

“Graag zou ik zien dat we veel effectiever samenwerken binnen de meldende instellingen om waardevollere informatie aan de FIU te geven, zoals dit nu bij TMNL gebeurt. Daarnaast zou ik graag meer samenwerking zien in de hele keten van meldende instellingen, FIU, OM en opsporingsdiensten. Met meer focus kunnen we veel meer bereiken om de criminaliteit in Nederland te bestrijden.”

Edwin de Bruijn, head of operations transaction monitoring bij de Rabobank

WAT IS ER NODIG OM DE AMLA ECHT EFFECTIEF TE LATEN ZIJN?

Maud Bökkerink

De Europese Commissie (EC) wil dat de op te richten *Anti Money Laundering Authority*, de AMLA, de spil wordt in een geïntegreerd systeem voor het Europese *anti-money laundering and combating the financing of terrorism* (AML/CFT) toezicht.¹ De EC ziet de AMLA als oplossing voor het gebrek aan harmonisatie van het AML/CFT-toezicht in de EU lidstaten. Deze noodzaak voor een geharmoniseerd systeem van het Europese AML/CFT-toezicht wordt nodig geacht vanwege meerdere incidenten van vermeend witwassen de afgelopen jaren waarbij EU banken betrokken waren en waarbij toezichthouders geen adequate maatregelen hadden genomen.

Om het AML/CFT-toezicht in de gehele EU op een uniform niveau te brengen, zullen aan de AMLA diverse bevoegdheden worden verleend. Zo zal de AMLA rechtstreeks toezicht op een aantal instellingen met een hoog risico op witwassen en terrorismefinanciering gaan houden. Instelling die onder het directe toezicht van de AMLA zullen vallen, moeten activiteiten hebben in een minimaal aantal lidstaten, en moeten in ten minste een bepaald aantal van die lidstaten door de toezichthoudende autoriteit in de hoogste risicocategorie zijn ingedeeld op basis van een geharmoniseerde risicobeoordelingsmethode. Maar ook krijgt de AMLA, onder andere, de verantwoordelijkheid om informatie over witwas- en terrorismefinancieringsrisico's te monitoren en uit te wisselen met diverse nationale autoriteiten in de lidstaten; het toezicht van de nationale AML/CFT-toezichthouders van zowel de financiële sectoren als de niet-financiële sectoren (met inbegrip van zelfregulerende instanties) te coördineren; en de gezamenlijke analyses van de financial intelligence units (FIU's) te ondersteunen en coördineren. De rol van de AMLA zal anders zijn dan de rol van de Egmont Group van FIU's.² Waar de Egmont Group op mondiaal niveau de uitwisseling van informatie, kennis en samenwerking tussen de aangesloten FIU's vergemakkelijkt

en stimuleert, zal de AMLA een veel operationelere taak krijgen met betrekking tot FIU's in de EU.

Om deze taken uit te voeren en te ondersteunen zal de AMLA *technical standards*, richtsnoeren en aanbevelingen opstellen.³ Deze technical standards zullen onder andere de regels omtrent het cliëntenonderzoek en de meldplicht verduidelijken. Daarnaast zullen de standaarden betrekking hebben op de wijze waarop nationale toezichthouders risicogebaseerd AML/CFT-toezicht moeten uitvoeren en hoe de FIU's operationele en strategische analyses moeten uitvoeren.

Het idee is dat doordat de AMLA rechtstreeks toezicht zal uitoefenen op en besluiten zal nemen ten aanzien van de meest risicovolle instellingen in de EU, de AMLA rechtstreeks zal bijdragen tot het voorkomen van witwassen en financiering van terrorisme in de EU. Volgens de laatste informatie zal de AMLA 500 personeelsleden en een budget van 400 miljoen euro nodig hebben.⁴

1 www.finance.ec.europa.eu/publications/anti-money-laundering-and-countermeasures-financing-terrorism-legislative-package_en

2 www.egmontgroup.org

3 Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing the Authority for Anti-Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism and amending Regulations (EU) No 1093/2010, (EU) 1094/2010, (EU) 1095/2010

4 www.amlintelligence.com/2023/02/exclusive-europes-new-aml-authority-aml-will-need-500-staff-double-original-estimate-and-budget-of-at-least-e400m-pa

Maar gaat de AMLA inderdaad de gewenste oplossing zijn? Om de AMLA effectief en succesvol te laten zijn, zal er voldaan moeten worden aan een aantal voorwaarden, zoals voldoende expertise, transparantie en onafhankelijkheid.

Financiële criminaliteit is een complex probleem en vereist specialistische kennis. Sommige nationale autoriteiten hebben beperkte middelen en expertise om dit adequaat aan te pakken. De AMLA kan de nationale autoriteiten voorzien van de nodige middelen en expertise om effectiever te kunnen optreden tegen financiële criminaliteit. Daarvoor moet de AMLA wel voortdurend up-to-date blijven met de nieuwste technologieën en innovaties om effectief te kunnen blijven in het voorkomen van financiële criminaliteit.

Effectieve samenwerking en coördinatie tussen de AMLA en de nationale autoriteiten, zoals de AML/CFT-toezichthouders en de FIU's, is derhalve van groot belang. Dit omvat het structureel delen van informatie tussen de AMLA en andere autoriteiten om de bestrijding van financiële criminaliteit te verbeteren. De AMLA zal daarom moet fungeren als een centraal punt waar nationale autoriteiten informatie kunnen uitwisselen, kennis delen en samenwerken.

Om het vertrouwen in de AMLA te waarborgen, is het ook belangrijk dat deze organisatie onafhankelijk is en transparant opereert. Dit omvat het openbaar maken van informatie over de werking en besluitvorming van de AMLA, evenals het waarborgen van de onafhankelijkheid van de organisatie ten opzichte van politieke invloeden en belangen.

Er is echter ook een kans dat de AMLA niet zal brengen wat wordt gehoopt.

Veel nationale autoriteiten hebben momenteel al verschillende methoden voor het bestrijden van financiële criminaliteit en hebben ervaring in het aanpakken van witwassen in hun eigen jurisdictie. Met de oprichting van de AMLA kan het zijn dat er verschillen van mening ontstaan tussen nationale autoriteiten en deze nieuwe autoriteit, wat uiteindelijk kan leiden tot een verminderde effectiviteit bij de bestrijding van financiële criminaliteit.

Ook kan de centrale rol van de AMLA bij de uitvoering en besluitvorming rond het AML/CFT-toezicht leiden tot vertragingen in het uitvoeren van onderzoeken en het nemen van beslissingen. Deze centrale rol kan daarbij leiden tot een vermindering van transparantie en verantwoordingsplicht. Zo bestaat de kans dat de AMLA zal leiden tot meer bureaucratie en afnemende samenwerking tussen nationale autoriteiten, omdat de besluitvorming gecentraliseerd worden en daarmee de verantwoordelijkheid wordt weggehaald bij de nationale autoriteiten. En ondanks dat de AMLA een centraal punt moet zijn waar nationale autoriteiten informatie kunnen uitwisselen en samenwerken, zal bij complexe besluitvorming en een uitgebreid administratief proces binnen de AMLA, de samenwerking en informatie-uitwisseling juist ineffectief kunnen worden.

De technical standards die de AMLA gaat uitvaardigen kunnen tot gevolg hebben dat de gewenste en nodige *risk-based* benadering juist meer *rule-based* wordt. Zo is in de voorgestelde AML Regulation al te zien dat de vereisten rond het cliëntenonderzoek en de meldplicht gedetailleerder worden.⁵ Met uitvoerige technical standards kan er nog meer druk ontstaan op instellingen om te (kunnen) voldoen aan nog

Om het vertrouwen in de AMLA te waarborgen, is het belangrijk dat deze organisatie onafhankelijk is en transparant opereert.

⁵ Council of the European Union, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing - Mandate for negotiations with the European Parliament, 5 December 2022.

strengere en complexere regels en voorschriften. Dit kan leiden tot een verminderde bereidheid van instellingen om zaken te doen met sommige klanten hetgeen verdere de-risking tot gevolg kan hebben.

Ook voor de nationale toezichthouders van de niet-financiële sectoren, die veelal beperkte resources hebben of op veel (soorten) instellingen toezicht houden, kan het moeten voldoen aan de door AMLA voorgestane wijze van toezicht (te) complex worden.

Tenslotte zal de oprichting van de AMLA leiden tot een toename van de kosten van het toezicht. Het oprichten van een nieuwe autoriteit met een voorziene 500 medewerkers zal extra middelen en financiering vereisen, die mogelijk ten koste gaan van andere belangrijke programma's en initiatieven, zowel in de publieke als private sector. Dit kan leiden tot een gebrek aan middelen om de effectiviteit van de bestrijding van financiële criminaliteit te vergroten op andere gebieden.

Concluderend: de AMLA kan een centraal punt in de bestrijding van financiële criminaliteit worden met de middelen en expertise om effectief te kunnen optreden. Echter gezien het grote aantal taken van de AMLA waaronder coördinatie en bevordering van Europese samenwerking tussen zeer vele AML/CFT-toezichthouders, FIU's en andere autoriteiten, zou het wel eens een bureaucratisch en kostbaar apparaat kunnen worden. Ook kunnen de door de AMLA op te stellen regels dermate gedetailleerd worden dat een risicogebaseerde naleving van de AML/CFT-vereisten teniet wordt gedaan.

Mr. drs. Maud J. Bökkerink werkt meer dan 25 jaar op het gebied van anti-witwassen en sanctieregelgeving. Maud is eigenaar van Bokkerink Compliance International en partner van FECWise. Zij heeft onder andere bij DNB, het IMF, het ministerie van Financiën en de FIU-NL gewerkt.

30 jaar witwasbestrijding: 2 vragen aan Maud Bökkerink

1 Wat kan er volgens jou anders?

Het systeem rond de meldplicht. De ruime definitie van 'onbruikbaar', zoals weergegeven in de subjectieve indicator en ook in de jurisprudentie bevestigd, heeft tot gevolg dat instellingen al bij de minste indicatie van mogelijke ongebruikbaarheid tot een melding overgaan. Dit heeft tot gevolg dat de FIU heel veel meldingen ontvangt. Dat is fijn voor de informatiepositie van de FIU, maar levert voor de instellingen veel werk op waarvan niet duidelijk is of het effectief is. Omdat de FIU alleen maar terugmeldt aan een instelling dat een transactie verdacht is verklaard en niet aangeeft waarom, ontstaat er geen leercurve voor instellingen. En dat is al zo'n 30 jaar zo. Zo zal met een meldplicht van verdachte transacties en een feedbackloop, waarbij door de FIU aan de meldende instelling concrete informatie wordt verstrekt over hoe een melding in de opsporing is gebruikt, het meldsysteem veel effectiever kunnen worden.

2 En wat kan de compliance officer anders doen?

Compliance officers doen heel goed werk, geven veel guidance en richting intern. Wel zijn er nog instellingen waar de compliance officers in een silo werken en zich formeel als tweede lijn opstellen. In deze organisaties mag Compliance alleen het beleid formuleren maar niet betrokken zijn bij de concrete implementatie van ingewikkelde vraagstukken waar de business mee zit. Wat mij betreft mag Compliance dicht tegen de eerste lijn aanzitten, zeker als er complexe issues zijn, en zich directer met de risicobeheersing bezighouden. Compliance officers zouden wat mij betreft nauwer mogen samenwerken met de business om ervoor te zorgen dat de AML/CFT-vereisten in de dagelijkse activiteiten worden geïntegreerd.

Vakblad

De Compliance Officer

alleen nog digitaal ontvangen?

Laat het ons weten door
een mail te sturen naar
info@compliance-instituut.nl.

**MAIL
STUREN**

TRADE-BASED MONEY LAUNDERING

HOE KUNNEN WE ONS BESCHERMEN TEGEN DE OPKOMENDE DREIGING VAN HANDELSGEDREVEN WITWASSEN?

Tahsin Ertan

Toiletpapier dat uit China wordt geïmporteerd voor \$ 5.000 per kg, bananen die worden geëxporteerd van Nederland naar Colombia, of een importeur uit Duitsland die de betaling wil laten verlopen via een Panamese brievenbusfirma. Dit zijn enkele voorbeelden van red flags in handelstransacties die de integriteit van het financiële stelsel kunnen schaden wanneer zij niet adequaat worden opgevolgd.

In dit artikel leg ik uit wat *trade-based money laundering* (TBML) is, hoe financiële instellingen dit proberen te voorkomen, op welke wijze non-financiële betrokken kunnen raken bij TBML en hoe zij dat kunnen voorkomen. Ik besluit mijn bijdrage met verbeteringsuggesties.

TBML

TBML is een manier van witwassen die steeds vaker voorkomt. Dit type witwassen maakt gebruik van internationale handelstransacties om illegale geldstromen te verbergen. Het kan voor zowel financiële instellingen zoals banken als voor non-financiële moeilijk zijn om te herkennen of zij hier bij betrokken zijn.

De FATF definieert TBML als *“the process of disguising the proceeds of crime and moving value through the use of trade transactions in an attempt to legitimise their illegal origins or finance their activities.”*¹ Het element trade transaction omvat in zijn meest brede interpretatie eveneens de aankoop van bijvoorbeeld vastgoed. Een meer passende definitie is dan ook: *“the use of trade to move value with the intent of obscuring the true origin of funds”*², waarbij ‘trade’ zowel aan de legale als illegale handel in goederen en diensten refereert.

Criminelen zijn creatief en hebben verschillende manieren gevonden om geld wit te wassen. Specifiek voor TBML kan dit bijvoorbeeld door het over- of onderwaarderen van producten die worden verhandeld. Door dit te doen kan de criminele organisatie het geld dat ze verdienen met illegale activiteiten, zoals drugshandel, omzetten in ‘legaal’ geld. Het is belangrijk om te beseffen dat dit type witwassen niet alleen voorkomt in de handel van luxeproducten, maar ook in de handel van alledaagse producten.

Trade Due Diligence (TDD) activiteiten van financiële instellingen

Van de financiële instellingen die handelstransacties faciliteren of *trade finance*³ diensten verlenen wordt verwacht dat passende *due diligence* maatregelen worden getroffen. Er zijn echter nog geen eenduidige regels: er geldt een risico-gebaseerde aanpak.

Van financiële instellingen wordt verwacht dat bij deze transacties de betrokken partijen worden gescreend op sancties en dat de transacties op een risico-gebaseerde manier worden gemonitord. Denk hierbij aan extra controles en vragen wanneer hoogrisicolanden zijn betrokken of wanneer opmerkelijk grote transacties plaatsvinden die niet passen binnen het profiel van de klant. Het uitgangspunt is dat financiële instellingen meer moeten doen waar het moet en minder waar het kan.

1 FATF, *Best Practices on Trade Based Money Laundering*, London: Financial Action Task Force, 2008.

2 C. Sullivan en E. Smith, *Trade based money laundering: Risks and regulatory response*, Canberra City: Australian Institute of Criminology, 2011.

3 Trade finance heeft in zijn meest brede interpretatie betrekking op het arrangeren van een betaling teneinde het transport van goederen (of de levering van diensten) te faciliteren, zowel internationaal als binnen de grenzen.

Trade-based money laundering komt niet alleen voor in de handel van luxeproducten, maar ook in de handel van alledaagse producten.

Specifiek voor *trade finance* transacties kunnen financiële instellingen ervoor kiezen om de controles uit te voeren in verschillende stadia van de transactie. In de eerste fase zal namelijk niet alle informatie beschikbaar zijn; dit wordt gedurende het proces bekend.

Deze aanpak is niet alleen afhankelijk van de fase van de handelstransactie, maar ook de rol die de bank in een bepaalde handelstransactie vervult. Om een illustratie te kunnen geven maak ik gebruik van een simpele letter of credit (ook wel bekend als de LC of accreditief).

Fase 1: Sales contract

In de eerste fase sluiten de importeur en exporteur een sales contract. In dit contract is neergelegd dat de levering betaald zal worden door middel van een LC, inclusief een specificatie van de goederen en de betalings- en leveringscondities. Hiermee worden banken in de afhandeling van de transactie geplaatst, waardoor de importeur minder risico loopt dat de goederen niet zullen arriveren en de exporteur minder risico loopt dat de betaling niet wordt voldaan. De banken zijn in principe niet in deze fase betrokken, behoudens dat de importeur een cliënt van de Issuing Bank (openende bank) is en de exporteur een cliënt van de Advising Bank (genomineerde adviserende bank) is.

Fase 2: LC Application

Om de exporteur zekerheid van betaling te verschaffen geeft de importeur (Applicant) aan zijn bank opdracht om een LC ten gunste van de exporteur (Beneficiary) te openen. Dit documentair krediet zal worden opgesteld conform de voorwaarden die in het sales contract zijn vervat en de 'Uniform Customs and Practice for Documentary Credits' (UCP 600) dat door de International Chamber of Commerce (ICC) wordt gepubliceerd.

Banken accepteren doorgaans alleen aanvragen van bestaande cliënten, met als gevolg dat zij aansluiting kunnen zoeken bij de CDD-assessments die reeds zijn uitgevoerd als onderdeel van de onboarding- en reviewprocessen. Deze assessments zijn doorgaans als volgt georganiseerd:

1. De Issuing Bank voert een CDD-assessment uit op de importeur: de Applicant.
2. De Advising Bank voert een CDD-assessment uit op de exporteur: de Beneficiary.
3. De Issuing Bank voert een CDD-assessment uit op de Advising Bank.
4. De Advising Bank voert een CDD-assessment uit op de Issuing Bank.

Onder de Europese anti-witwasrichtlijnen bestaat er geen verplichting om een CDD-assessment uit te voeren op de cliënten van de respondent bank, behoudens een screening op de gebruikelijke sanctielijsten. In plaats daarvan beoordelen de Issuing en de Advising Bank de kwaliteit van elkaars due diligence raamwerk, zowel voorafgaand aan het tot stand brengen van een (RMA-)relatie als gedurende de review cyclus.

Voorts behoren banken bij het hebben van een zakelijke relatie er vis-à-vis voor te zorgen dat:

- zij voldoende informatie over de relatiebank verzamelen om een volledig beeld te krijgen van de aard van haar bedrijfsactiviteiten;
- zij op basis van openbaar beschikbare informatie de reputatie van de relatiebank en de kwaliteit van het toezicht dat op de relatiebank wordt uitgeoefend beoordelen;
- de beslissing tot het aangaan van die relatie wordt genomen of goedgekeurd door het hoger leidinggevend personeel van de bank;
- de verantwoordelijkheden van de bank en van de relatiebank worden vastgelegd, hetgeen bijvoorbeeld door een verwijzing naar de UCP regels in het documentair krediet gebeurt.

Fase 3: LC Issuing

De bank van de Applicant (de Issuing Bank) gaat vervolgens de LC openen, onder de voorwaarde dat het krediet beschikbaar is. Daarbij wordt de LC door middel van een SWIFT-bericht aan de bank van de Beneficiary doorgegeven en vervolgens het bedrag van de LC als liability geboekt, hetgeen betekent dat Applicant over dit bedrag geen beschikkingsmacht meer heeft.

De Issuing Bank is vanaf het moment dat de LC is geopend onherroepelijk verplicht om te honoreren, dat wil zeggen dat zij is gehouden om de transactie te voltooien. Derhalve is het voor het openen van de LC van belang om:

- de identiteit van de (rechts)personen die in de LC worden genoemd te vergelijken met de identiteit van gesanctioneerde (rechts)personen;
- na te gaan of de exporteur dan wel de Advising Bank in een gesanctioneerde jurisdictie is gevestigd;
- na te gaan in welke jurisdicties de goederen worden geladen en gelost, alsook via welke jurisdicties de goederen worden getransporteerd;
- na te gaan of het type, de kwaliteit en de hoeveelheid goederen in overeenstemming is met het cliëntprofiel en niet aan restricties is onderworpen;
- na te gaan of de bedrijfsactiviteiten van de im- en exporteur op elkaar aansluiten.

Een uitzondering op de verplichting om te honoreren kan in een zogenoemde sanctieclausule zijn gelegen. Deze clausules worden steeds vaker toegepast in reactie op het toenemende aantal economische sancties, maar kunnen in de praktijk problematisch zijn. Immers, wanneer de sanctieclausules toelaten om al dan niet verder te gaan dan vigerende wet- en regelgeving, kunnen zij het onherroepelijke en documentaire karakter van de LC ter discussie stellen. In dat geval wordt de betalingszekerheid die de LC beoogt te bieden, ondermijnd.

Fase 4: LC Advising

In de volgende fase gaat de bank van de Beneficiary (de Advising Bank) het krediet adviseren, dat wil zeggen dat zij de authenticiteit van het krediet vaststellen en de exporteur een adviesbrief sturen met de voorwaarden van het documentair krediet.

De Advising Bank zal, alvorens zij de LC adviseert, eveneens een due diligence assessment uitvoeren. Daarbij gaat het om dezelfde aspecten als uiteengezet in de voorgaande paragraaf, met dien verstande dat voor exporteur en Advising Bank respectievelijk importeur en Issuing Bank gelezen dient te worden. De achterliggende gedachte hiervan is dat de banken in verschillende jurisdicties gevestigd kunnen zijn en als zodanig aan meer rigide of andere toezicht- en sanctieregelgeving gehouden kunnen zijn.

Fase 5: Shipment

Zodra de exporteur de adviesbrief heeft ontvangen kan hij, conform de afgesproken leveringscondities, beginnen met het proces en de goederen aanbieden ter transport.

De Issuing en Advising Bank handelen in documenten en niet in de goederen, diensten of prestaties waarop de documenten betrekking hebben. Met andere woorden, de bank behoort de documenten op passende wijze te beoordelen, maar niet de onderliggende goederen te inspecteren.

Fase 6 en 7: Presentation of documents

Nadat de goederen ter transport zijn aangeboden zal de exporteur alle vereiste (transport)documenten opmaken en aan de Advising Bank verstrekken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om een bill of lading, certificate of origin, et cetera. De Advising Bank controleert vervolgens, naast de kredietconformiteit, of:

- de (zee)havens die tijdens het transport worden aangedaan aan sancties zijn onderworpen;
- het middel van transport via de eigenaar, het management of de operators aan sanctieregelgeving is onderworpen;
- de prijs, de kwaliteit of het volume van de goederen in lijn is met het profiel van de cliënt, en voor zover mogelijk, de handelspartner van de cliënt.

Zodra de documenten door de Advising Bank akkoord zijn bevonden, zal zij de documenten doorgeven aan de Issuing Bank. De Issuing Bank controleert de documenten vervolgens opnieuw vanwege haar eigen verantwoordelijkheid jegens de Applicant.

Fase 8 en 9: Payment & document release

Indien de documenten in orde worden bevonden, wordt de rekening van de importeur bij de Issuing Bank gedebiteerd en de rekening van de exporteur bij de Advising Bank gecrediteerd. Tegelijkertijd krijgt de importeur de documenten toegestuurd, waarmee hij beschikkingsmacht over de geleverde goederen krijgt.

Trade due diligence (TDD) is een belangrijk onderdeel van het beoordelingsproces dat banken uitvoeren voordat zij beslissen om financiering te verstrekken aan een bedrijf of een belangrijke trade transactie te faciliteren. Deze vorm van due diligence richt zich op de risico's die met de transactie gepaard gaan. Het is essentieel voor banken om deze risico's te begrijpen om te voorkomen dat zij betrokken raken bij financiële economische criminaliteit (FEC).

TDD omvat in ieder geval een grondige analyse van de contracten, facturen en betalingen die betrokken zijn bij de handelstransacties van het bedrijf. Financiële instellingen zullen ook de betrokken partijen screenen op sancties en de reputatie van de tegenpartijen onderzoeken om te beoordelen of zij betrouwbaar zijn. Als onderdeel van het proces kunnen finan-

ciële instellingen ook verificaties uitvoeren van documenten, zoals de oorsprong van goederen of de betrokken jurisdicties, en controles uitvoeren op de vrachtbrief en facturen. Dit laatste met name om te controleren of het gewicht van de goederen plausibel is en of de prijzen van de goederen marktconform zijn. Kortom, TDD is een cruciale stap voor financiële instellingen om risico's te beheersen en hun klanten te beschermen voor risico's zoals witwassen en fraude.

Sanctieregimes

Trade transacties lenen zich in principe voor alle vormen van financieel-economische criminaliteit, variërend van witwassen tot terrorismefinanciering en corruptie. In de laatste jaren is er ook een sterke toename in de sanctieregelgeving en wordt het steeds complexer om trade transacties te analyseren. Met name de sancties tegen Rusland hebben de wereldhandel sterk beïnvloed en hier dienen zowel financiële instellingen als non-financiële zoals traders rekening mee te houden.

Diverse mondiale, regionale en nationale sanctieregimes stellen eisen aan bepaalde trade transacties, waaronder in het bijzonder de regimes die zijn ingesteld door de Europese Unie (EU) en

het Amerikaanse Office of Foreign Assets Control (OFAC). Deze eisen worden doorgaans beperkende maatregelen genoemd en omhelzen veelal:

- een ge- en verbod met betrekking tot specifieke partijen; en
- een embargo op specifieke goederen en diensten.

Alhoewel sanctieregimes complex kunnen zijn, zijn de controles hierop vaak wel zwart en wit. Dit geldt echter niet voor TBML. De situaties zijn vaak verschillend en je bevindt je vaak in een grijs gebied, waar je toch een weloverwogen beslissing moet nemen om een transactie te staken en/of als ongebruikelijk te classificeren.

TBML typologiën

Criminelen weten zichzelf steeds weer te ontwikkelen. Hierdoor is het noodzakelijk om de trends te volgen en je als organisatie ook steeds verder te ontwikkelen. De red flags die wij vandaag gebruiken hoeven immers niet relevant te zijn over 10 jaar. Met name de technologische ontwikkelingen kunnen van impact zijn op de manier van witwassen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het gebruik van cryptovaluta.

Ondanks alle ontwikkelingen is er een aantal basistypologieën die duurzaam van belang zijn, waar met name de financiële instellingen alert op moeten zijn met betrekking tot TBML:

- het over- of onderfactureren (*over and under invoicing*);
- het meervoudig factureren (*multiple invoicing*);
- het over- of ondertransporteren (*over and short shipping*);
- het valselijk beschrijven van goederen en diensten.

TBML-typologieën worden eerder in de versluierings-, rechtvaardigings- en integratiefase van witwassen gebruikt dan in de plaatsingsfase.⁴ Dit vanwege het enorme handelsvolume waarin individuele transacties kunnen worden verhuld, de complexiteit die ontstaat door het gebruik van diverse financieringsovereenkomsten, de vermenging van legale met illegale middelen en de beperkte toezichtcapaciteit om illegale transacties te identificeren, etc.

Ik licht de TBML-typologieën nader toe.

4 JMLSG, *Prevention of money laundering/combating terrorist financing*, London: The Joint Money Laundering Steering Group, 2017.

Over- of onderfactureren van goederen en diensten

Van overfactureren is sprake wanneer goederen of diensten tegen een hogere prijs worden gefactureerd dan de werkelijke marktwaarde. De exporteur is dan in staat om een hogere vergoeding te ontvangen dan hij onder normale marktcondities had verkregen. Voorts is van onderfactureren sprake wanneer de goederen of diensten tegen een lagere prijs worden gefactureerd dan de werkelijke marktwaarde. De exporteur is dan in staat om tegoeden naar de importeur te verplaatsen.⁵

Meervoudig factureren van goederen en diensten

Bij meervoudig factureren worden meerdere facturen voor het leveren van dezelfde goederen of diensten gestuurd, waardoor de handelspartijen in staat zijn om meerdere betalingen in hun boeken te verantwoorden. Deze typologie is moeilijk te herkennen wanneer verschillende banken worden gebruikt en nog moeilijker te bewijzen wanneer de situatie wordt verklaard aan de hand van bijvoorbeeld gewijzigde betalingsvoorwaarden.⁶

5 The Wolfsberg Group, *ICC en BAFT, Trade Finance Principles*, Geneve: The Wolfsberg Group, ICC, BAFT, 2019.

6 C. Sullivan en E. Smith, *Trade based money laundering: Risks and regulatory response*, Canberra City: Australian Institute of Criminology, 2011.

Het is belangrijk voor non-financials om aan te kunnen tonen dat er maatregelen worden getroffen om crimineel geld uit te sluiten.

Over- of onderverzenden van goederen en diensten

Deze typologieën zijn analoog aan overfactureren en onderfactureren. Bij oververzenden transporteert de exporteur meer, of kwalitatief betere, goederen of diensten dan gefactureerd.⁷ Bij onderverzenden transporteert de exporteur minder dan de gefactureerde kwaliteit of kwantiteit dan gefactureerd. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat 'shipping' niet uitsluitend aan het transport over zee refereert, maar eveneens aan verzendingen over land of door de lucht.

Voorbeeld

Een criminele organisatie exporteert een relatief kleine hoeveelheid schroot uit een West-Europese haven ten behoeve van een bedrijf met een Nigeriaanse zetel. De organisatie maakt de benodigde handelsdocumenten op, zoals de commercial invoice en de bills of lading. Echter, deze documenten geven ten onrechte aan dat het transport enkele tonnen weegt. Dit wordt niet opgemerkt totdat de cargo aan boord van het vrachtschip wordt geladen. Op dat moment bemerkt de douanier dat de waterlijn niet overeenstemt met het gedocumenteerde gewicht van de cargo. De douanier besluit de cargo nader te onderzoeken, waarbij hij een materiële discrepantie vaststelt tussen het gedocumenteerde gewicht en het werkelijk geladen gewicht.⁸

Financiële instellingen kunnen eveneens betrokken zijn bij het faciliteren van *phantom shipping*. Deze sub-typologie refereert aan de situatie waarbij de vereiste documenten door de handelspartijen worden opgemaakt, terwijl in werkelijkheid helemaal geen goederen of diensten worden geleverd. De documenten zijn met andere woorden volledig vervalst.⁹

Het valselijk beschrijven van goederen en diensten

De beschrijving van goederen of diensten kan worden gemanipuleerd in termen van kwaliteit of type. In werkelijkheid wordt bijvoorbeeld een relatief goedkoop product geleverd, terwijl het product: I) tegen een hogere prijs wordt gefactureerd, II) tegen een hogere kwaliteit wordt bedongen of III) geheel andere kenmerken heeft. Met name diensten zijn vatbaar voor deze typologie, daar het in de praktijk moeilijk is om bijvoorbeeld

de waarde van een onderzoeksrapport vast te stellen. Doordat bepaalde informatie wordt verbloemd of geheel wordt weggelaten, kan deze typologie eveneens worden benut om te voorkomen dat transacties worden opgemerkt.¹⁰

Wat kunnen non-financiële doen om TBML te detecteren?

Om de risico's met betrekking tot TBML te mitigeren, hanteren financiële instellingen vergaande due diligence maatregelen. Hierdoor kan je als non-financial ook vragen krijgen van bijvoorbeeld de bank die de transactie faciliteert. Deze controles van de financiële instellingen kosten veel tijd en moeite, waardoor sommige financiële instellingen niet graag meewerken aan risicovolle transacties. Hierdoor is het steeds lastiger om bijvoorbeeld een bankrekening te openen voor trade transacties met hoogrisicolanden of om deze transacties te financieren middels trade finance. Dit wordt ook wel *de-risking* genoemd. Derhalve is het belangrijk om als non-financial aan te kunnen tonen dat er maatregelen worden getroffen om crimineel geld uit te sluiten (tot zover dit mogelijk is natuurlijk).

Ook wanneer je zelf heel integer bent kan je als non-financial onbewust betrokken raken bij TBML. Dit kan gebeuren wanneer non-financiële bijvoorbeeld producten verkopen aan een bedrijf dat betrokken is bij illegale activiteiten. Het kan ook gebeuren wanneer non-financiële zelf producten kopen van een bedrijf dat betrokken is bij illegale activiteiten. Het is belangrijk om te beseffen dat onwetendheid geen excuus is en dat je als non-financial verantwoordelijkheid hebt om te voorkomen dat je onbewust meewerkt aan deze vorm van witwassen. Wanneer je als importeur of exporteur onwelwillend wordt gebruikt in een witwastransactie, kan dit ernstig nadelige gevolgen hebben. Dit kan variëren van het beperken van je bankrekening, het beëindigen van de relatie, een publicatie in nieuwsberichten of een inval van de FIOD. Dit kan vervolgens weer financiële gevolgen hebben voor de onderneming.

Mijn persoonlijke advies is ook om als non-financial een aantal checks uit te voeren in de zogeheten pre-transactie fase en achteraf wanneer de betaling heeft plaatsgevonden. Om dit te kunnen doen, is er een aantal stappen die je kunt nemen als non-financial. Deze licht ik later toe.

⁷ The Wolfsberg Group, *ICC en BAFT, Trade Finance Principles*, Geneve: The Wolfsberg Group, ICC, BAFT, 2019.

⁸ FATF, *Trade based money laundering*, London: Financial Action Task Force, 2006.

⁹ Idem.

¹⁰ Idem.

Daarnaast is het belangrijk om samen te werken met andere partijen in de keten wanneer je gebruik maakt van *trade finance* producten. Denk hierbij aan de bank of indien van toepassing de verzekeraar van de export. Deze partijen kunnen helpen om ongebruikelijke transacties te identificeren en te voorkomen. Tot slot is het belangrijk om jezelf en je medewerkers bewust te maken van de risico's van en hier aandacht aan te besteden in de trainingen en procedures van het bedrijf.¹¹

Om te bepalen of er een risico bestaat dat je wordt gebruikt voor het witwassen van crimineel geld is er een aantal (niet-limitatieve) controles die je kunt uitvoeren als non-financial:

1. Is de transactie en de handelsroute logisch? Gebruik je logica en neem de tijd om inzicht te krijgen in logische handelsroutes van je producten. Vraag je af of het logisch is dat er bijvoorbeeld tropische fruit worden geëxporteerd van Nederland naar Zuid-Amerika. Ook is het verstandig om je af te vragen of de deal niet 'too good to be true' is. Criminelen vinden het namelijk niet erg om verliezen te maken om geld wit te wassen.
2. Wanneer je producten inkoopt is het belangrijk om de betaal instructies te controleren. Het is vooral belangrijk om te controleren wie de begunstigde is van de factuur. Is de begunstigde een bekende partij en wat is de relatie tot de verkoper? Een betaling naar een zogenaamde 'derde partij' is het eerste signaal dat je mogelijk betrokken kan zijn bij een witwasconstructie. Ook is het belangrijk om geen betalingen te doen aan individuen zonder een plausibele verklaring. De verkoper kan hier makkelijk (omzet)belasting mee ontduiken.
3. Als je zelf de leverancier bent in een *trade* transactie is het natuurlijk fijn om de betalingen juist en tijdig te ontvangen. Het is wel altijd belangrijk om te controleren wie er betaalt. Vraag dus altijd om de relatie en om een (plausibele) verklaring wanneer je een betaling ontvangt van een derde partij. Dit kan een belangrijke indicator zijn van TBML.
4. Controleer waar de betaling vandaan komt. Bekijk het land van waaruit je de betaling ontvangt. Controleer of dit land een hoger risico¹² met zich meebrengt en vraag de importeur om een verklaring waar nodig.
5. Controleer of de betalingsgegevens kloppen. Komt het bedrag en de referentie overeen met de factuur, of betaalt deze partij met afwijkende bedragen en/of een verkeerde omschrijving? Dit kunnen indicatoren zijn dat deze partij betrokken is bij witwassen en dit bijvoorbeeld probeert te verbergen door afwijkende omschrijvingen.
6. Doe onderzoek op het internet voordat je met een nieuwe partij in zee gaat. Je kunt mogelijk achterhalen of het om een gerenommeerde partij gaat, maar ook waar deze partij is gevestigd. In veel landen is het ook mogelijk om een uit-treksel te downloaden om te zien of het om een brievenbusfirma gaat of om te checken wie de aandeelhouders en directeuren zijn. De aandeelhouders en directeuren kunnen eveneens gescreend worden op het internet of op sancties aan de hand van sanctielijsten.
7. Als je twijfels hebt, is het ook verstandig om een expert in te schakelen en de tijd te nemen om een grondig onderzoek uit te laten voeren. Vaak is er tijdsdruk bij *trade* transacties en zal er snel geschakeld moeten worden. Echter is in de praktijk non-compliance vaak duurder dan compliance!

Welke maatregelen kunnen er worden genomen om in de toekomst beter grip te krijgen op TBML?

Blockchain kan worden gebruikt om de know your customer- (KYC) en trade due diligence-controles te verbeteren.¹³ Door gebruik te maken van blockchain kunnen financiële instellingen en de betrokken partijen zoals de importeur en de exporteur informatie delen over klanten terwijl de privacy en beveiliging van deze informatie wordt beschermd. Dit kan ook verbeterd worden door het uitwisselen van handelsdocumenten zoals vrachtbrieven, facturen en betalingsbewijzen. Door deze documenten op de blockchain te plaatsen, kunnen ze veilig worden opgeslagen en gedeeld met betrokken partijen. Ook hebben financiële instellingen vaak geavanceerde tools om TBML- of sanctierisico's te kunnen detecteren. Door blockchain toe te passen zal het in principe mogelijk zijn om de resultaten met elkaar te delen om dubbel werk te voorkomen.

Ook kan blockchain van toegevoegde waarde zijn in handels-financieringscontracten. Blockchain kan bijvoorbeeld worden gebruikt om het proces van handelsfinanciering te verbeteren door middel van smart contracten die automatisch betalingen vrijgeven wanneer aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan.

¹¹ Zoals bijvoorbeeld de letter of credit die eerder in dit artikel is toegelicht.

¹² Dit kunnen bijvoorbeeld landen zijn die door de Europese Commissie zijn aangemerkt als hoogrisicolanden (Directive 2015/849 of the EU), landen die zijn opgenomen in 'the EU list of non-cooperative jurisdictions' of landen die zijn gesanctioneerd door de Europese Unie (www.sanctionsmap.eu).

¹³ Zie bijvoorbeeld: [ING, ING-founded blockchain trade finance platform launches in Singapore, www.ing.com](https://www.ing.com).

Dit vermindert de afhankelijkheid van papieren documenten en maakt het proces sneller en efficiënter voor zowel de banken als alle andere partijen in een handelsfinancieringstransactie.

Al deze toepassingen van blockchain kunnen de transparantie, beveiliging en efficiëntie van internationale handel en bankdiensten verbeteren. Het is echter belangrijk op te merken dat de implementatie van blockchain nog in een vroeg stadium verkeert en dat er nog steeds uitdagingen moeten worden overwonnen voordat het op grote schaal kan worden geïmplementeerd.

Tahsin Ertan is Chief Compliance Officer bij Garanti BBVA International en docent bij het Nederlands Compliance Instituut.

Als je twijfels hebt, is het verstandig om een expert in te schakelen en de tijd te nemen om een grondig onderzoek uit te laten voeren.

30 jaar witwasbestrijding: 2 vragen aan Tahsin Ertan

Wat kan er volgens jou anders?

Witwastransacties hebben veelal een grensoverschrijdend karakter. Derhalve vind ik het noodzakelijk om gegevensdeling mogelijk te maken op een zo breed mogelijk niveau. Gegevensdeling binnen Nederland kan bijdragen om witwastransacties op nationaal niveau te detecteren. Echter voor de echte grote witwasconstructies zullen we toch moeten samenwerken met andere landen, te beginnen met de Europese Unie. Praktisch gezien zal het moeilijk zijn om dezelfde transparantie te verwezenlijken met bijvoorbeeld offshore landen, die juist aantrekkelijk zijn voor criminelen. Derhalve zullen de financiële instellingen die deze transacties faciliteren strengere due diligence maatregelen moeten treffen.

Aan de andere kant vind ik dat we Nederland minder aantrekkelijk moeten maken voor criminelen. Hier zijn we al een tijd mee bezig. Echter vind ik dat er een grotere rol ligt als poortwachter bij de Kamer van Koophandel. Ik vind immers dat bedrijven zich makkelijk kunnen vestigen in Nederland door middel van stromannen. Verder vinden er naar mijn weten geen gedetailleerde onderzoeken en verificatie plaats naar de Ultimate Beneficial Owner (UBO) voor de registratie in het UBO-register.

Natuurlijk moeten wij niet denken dat we klaar zijn, maar zeker ook niet dat wij het slecht doen op het gebied van witwasbestrijdingen. Ik vind dat de meldplichtige instellingen en in het bijzonder de financiële instellingen zich goed hebben ontwikkeld in de laatste jaren. Het is nu een kwestie om het met name efficiënter te krijgen.

En wat kan de compliance officer anders doen?

Om eerlijk te zijn vind ik dat de Compliance Officer in Nederland al goed werk oplevert. Dat blijkt zowel uit de stijgende cijfers van de FIU-meldingen als uit het rapport van de FATE. In Nederland zijn we wel een voorloper hierop. Wel is het zo, dat de externe omgevingsfactoren zoals wetgeving, technologie, maar ook de constructies die criminelen gebruiken continu veranderen. Dat betekent automatisch dat de compliance officer ook mee moeten veranderen. Door meer gebruik te maken van de kansen zoals de technologische ontwikkelingen zal de efficiency van de activiteiten verbeteren, maar ook de effectiviteit wanneer we ons kunnen richten op alleen de meest risicovolle klanten en transacties. Als compliance officer kunnen we niet meer om technologie heen.

POORTWACHTERSFUNCTIE ANDERS

Rutger de Doelder

Alle financiële ondernemingen en vele andere dienstverleners vervullen inmiddels een poortwachtersfunctie: ze helpen mee crimineel geld en 'foute klanten' te weren en 'foute transacties' te melden. Hiermee proberen ze het financiële stelsel schoon te houden en deze basishygiëne is natuurlijk een goed idee! Hoe belangrijk een goede invulling van de poortwachtersfunctie tegenwoordig is, heeft de ondergang van Credit Suisse ons weer geleerd. Hoewel het uiteraard niet de enige factor was, heeft het feit dat Credit Suisse zaken deed met criminelen en personen op sanctielijsten haar reputatie geen goed gedaan.

Er is de afgelopen decennia enorm veel gebeurd op het gebied van Customer Due Dilligence; er zijn groepen poortwachters bij gekomen (laatstelijk zijn de bitcoin-ondernemingen toegevoegd) en is het toezicht geïntensiveerd (zowel door DNB/AFM als de banken zelf in hun rol als toezichthouder op hun klanten).

De vervulling van de poortwachtersrol is geen gemakkelijke weg (geweest). Veel ondernemingen hebben de grootste moeite gedaan om mensen op te leiden en voortdurend systemen en processen aan te passen. En er zijn diverse strafrechtelijke schikkingen getroffen en boetes door toezichthouders opgelegd die deze ontwikkelingen hebben beïnvloed.

De AML/CDD compliance officers hebben al deze ontwikkelingen van dichtbij meegemaakt en zullen deze als een race (tegen de klok) ervaren hebben. Hoewel de race nog niet gelopen is, zullen veel ondernemingen de basishygiëne goed op orde hebben en is er wellicht tijd om op adem te komen. Het lijkt dan ook een goed moment om te bezien of zaken anders kunnen of moeten.

Ook de opsporingsdiensten, toezichthouders en wetgever lijken in een reflectiefase beland. Opsporingsdiensten krijgen door de vele gehackte criminele telefoonberichten de afgelopen jaren een beter beeld op de witwasstromen. Niet alleen de uitvoerders zijn daar in beeld maar ook de opdrachtgevers en dus de grotere geldstromen. Goed nieuws is dat, wellicht mede door alle inspanningen die ik hierboven noem, de rol van de legale financiële sector in Nederland beperkt lijkt. Deze inzichten

zullen de wetgever, toezichthouders en opsporingsdiensten helpen om de bestrijding van witwassen effectiever te maken en dat zal ook gevolgen kunnen hebben voor de poortwachtersfunctie. De Nederlandsche Bank heeft afgelopen september een rapport uitgebracht getiteld 'Van herstel naar balans' waarin ze een meer risicogebaseerde benadering van de poortwachtersfunctie bepleit.

Persoonlijk denk ik dat de hygiënemaatregelen die momenteel getroffen zijn op het gebied van cliëntonderzoeken en transactiemonitoring en -filtering in de basis effectief zijn. Heel anders hoeft de poortwachtersfunctie dan ook niet te worden. Wel wordt in de praktijk soms 'doorgeschoten' omdat ook naar lage transactiebedragen, 'gewone' retailklanten, kleine stichtingen en ondernemingen uitvoerig onderzoek wordt gedaan. Dit 'doorschieten' komt deels door de normen die terecht risicogebaseerd geformuleerd zijn maar daardoor ook onzekerheid meebrengen als de risico's onvoldoende duidelijk zijn. Aangevuld met de boetes en schikkingen die hierboven aan bod komen leidt mijn conclusie dat onzekerheid in combinatie met angst geen goede raadgever is.

Omdat de risicogebaseerde regels een deel van het probleem zijn maar ook meteen de oplossing opleveren (lees het bovenstaande rapport van DNB) geef ik graag een makkelijk voorbeeld om te illustreren wat de verschillen zijn tussen *rule*, *principle en risk based* regelgeving (ik gebruik hier Engelse termen omdat die gangbaarder zijn dan de Nederlandse).

Als je een regel wilt formuleren om te zorgen dat iedereen netjes zijn fietslampje aandoet dan heb je verschillende opties. Een rule based optie zou zijn om te beschrijven wanneer het donker is (bijvoorbeeld als lantaarnpalen aan staan) en dat er dan lampjes met bepaalde lichtsterkte op de fiets aan moeten gaan. Een principele based oplossing zou korter kunnen: een fiets moet ook in het donker zichtbaar zijn voor ander verkeer. Een risk based oplossing is weer anders want zou neerkomen op: afhankelijk van het gevaar dat u en medeweggebruikers lopen, dient u uw zichtbaarheid aan te passen. Oftewel: op een eenzaam donker fietspad zonder ander verkeer moet ik vooral het wegdek verlichten om niet in de sloot te rijden, op een fietspad met lantaarnpalen hoef ik wellicht niets te doen en bij een drukke donkere weg moet ik een zwaailicht op mijn helm zetten. Ik moet mijn maatregel dus afstemmen op mijn risico en daartoe dien ik mijn risico's goed te kunnen begrijpen.

De verplichte systematische risicoanalyse (sira) is de plek om invulling te geven aan de risicogebaseerde benadering van de wet. Een betere analyse van de gronddelicten van witwassen en de kans dat klantengroepen zich schuldig maken aan deze onderliggende misdrijven (denk aan drugshandel, maar ook aan corruptie, mensenhandel, etc.) kan helpen de risico's beter in kaart te brengen. Als sira-scenario's op dit niveau worden uitgewerkt (die dan wel weer geclusterd kunnen worden om al te uitvoerige sira's te voorkomen) kan veel beter worden ingespeeld op ontwikkelingen in de criminaliteit en samenleving. Als er bijvoorbeeld kans is dat door een aantal klanten gesjoemeld wordt met mondkapjes, kan een scenario aan de sira worden toegevoegd en kunnen maatregelen op bepaalde klanten worden losgelaten om deze risico's te beperken. Ik zie hier voor compliance officers écht een kans om witwasbestrijding en in het bijzonder de poortwachtersrol anders aan te pakken: door betere kennis van de gronddelicten van witwassen betere risico-inschattingen te maken.

Als het goed is, gaat een betere risicogebaseerde benadering samen met minder 'doorschieten' en dus zou capaciteit vrij

moeten komen bij de CDD- en transactieanalisten. Die zou ingezet kunnen worden naar diepgaandere onderzoeken naar de echte probleemgevallen. Maar ik vraag me af of dat wel nodig is. Mijn indruk is dat banken hier voldoende onderzoek naar doen; iedere compliance officer weet dat juist een mogelijke grote criminele geldstroom de onderneming in grote (reputatie)problemen kan brengen en in ieder geval de grootbanken hebben hiervoor ook speciale teams ingericht.

Vandaar dat ik toch graag afsluit met een suggestie om de mogelijke vrij te maken capaciteit anders in te zetten.

Vanuit maatschappelijk perspectief maar ook vanuit een effectiviteitsgedachte is het bijna altijd beter in te zetten op preventie dan op repressie achteraf. Dat geldt dus ook voor de invulling van de poortwachtersfunctie. Sommige banken zijn hier al mee bezig, denk bijvoorbeeld aan campagnes om jongeren te waarschuwen als *money mule* te worden ingezet, een uitstekend initiatief en waarschijnlijk vele malen effectiever dan een *business rule* die dergelijke geldezels uit de transactiestromen moet zien te vissen.

Ook kan bij de *onboarding* en review van klanten beter worden gelet op preventieve maatregelen die de klanten zelf al treffen om criminaliteit te voorkomen (zoals een tweedehands fietswinkel die de verkopers van fietsen goed screent en de fiets controleert op signalen van diefstal). Een financiële dienstverlener kan met alle opgedane kennis in het voorkomen van criminaliteit de klanten ook beter adviseren: niet alleen een financieel gezond advies maar ook een hygiëneadvies erbij dus!

Rutger de Doelder is zijn carrière begonnen bij het Nederlands Compliance Instituut. Verder werkte hij bij de wetgever en in de wetenschap en is nu als compliance officer bij BNG Bank voornamelijk bezig met CDD.

30 jaar witwasbestrijding: 2 vragen aan Rutger de Doelder

1 Wat kan er volgens jou anders?

Meer inzetten op preventie, door gezamenlijke acties van (financiële) dienstverleners, toezichhouders en opsporingsdiensten.

2 En wat kan de compliance officer anders doen?

Jullie hebben al heel veel bereikt! Naast alle kennis en kunde die jullie hebben is het goed kennis op te doen over de gronddelicten van witwassen om de inschattingen te kunnen maken in hoeverre de onderneming blootgesteld wordt aan risico's die klanten(groepen) opleveren. Alleen dan is een goede evenwichtige risicobenadering richting klant(groepen) mogelijk.

AML LEVENSWEG

In deze AML levensweg zijn de belangrijke gebeurtenissen weergegeven die hebben bijgedragen aan de witwasbestrijding zoals we die vandaag de dag kennen.

1989

FATF opgericht

De Financial Action Task Force (FATF) is een intergouvernamenteel orgaan, opgericht door de G7 met als doel om de geldstromen die verband hielden met drugs in te dammen (volgens schatting van de VN betrof dit 300 miljard dollar in 1987). Later werd het doel verbreed: witwassen van geld en de financiering van terrorisme en proliferatie wereldwijd aanpakken. De FATF doet onderzoek naar witwassen en terrorismefinanciering, bevordert wereldwijde normen om de risico's te beperken en beoordeelt of landen doeltreffende maatregelen nemen. De FATF telt in 2023 39 leden. In totaal hebben in 2023 meer dan 200 landen en rechtsgebieden zich ertoe verbonden de normen van de FATF toe te passen. www.fatf-gafi.org

14 DEC
2001

Zelfstandige strafbaarstelling witwassen

Per 14 december 2001 werd witwassen een zelfstandige strafbaarstelling, waarbij veroordeling voor een gronddelict, zoals drugs- of mensenhandel, niet nodig is. [Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden](#)

1990

FATF aanbevelingen gepubliceerd

De aanbevelingen van de FATF beoogden een alomvattend actieplan ter bestrijding van witwassen. De FATF roept alle landen op deze maatregelen in hun nationale wetgeving toe te passen. www.oecd.org

4 DEC
2001

Tweede anti-witwasrichtlijn aangenomen

Met de tweede anti-witwasrichtlijn werd de reikwijdte van de eerste anti-witwasrichtlijn uitgebreid naar accountants, belastingadviseurs, advocaten, notarissen, trustkantoren, handelaren in zaken van grote waarde, makelaars en casino's. www.eur-lex.europa.eu

10 JUN
1991

Eerste anti-witwasrichtlijn aangenomen

Het doel van de Eerste Europese Anti-witwasrichtlijn was om het witwassen van de opbrengsten van drugsmisdriven tegen te gaan door banken en financiële instellingen verplichtingen op te leggen om misbruik van het financiële stelsel tegen te gaan. www.europa.eu

OKT
2001

Aanbevelingen FATF terrorismefinanciering

In oktober 2001 breidde FATF de 40 aanbevelingen uit met 8 aanbevelingen over terrorismefinanciering. In 2004 voegde de FATF nog een 9e aanbeveling over terrorismefinanciering toe. www.fatf-gafi.org

1993

Eerste anti-witwaswetgeving Nederland: Wet MOT en WIF

Financiële instellingen werden, op basis van de Wet melding ongebruikelijke transacties (Wet MOT), verplicht om ongebruikelijke transacties te melden aan het Meldpunt Ongebruikelijke Transacties (MOT). Om een goede melding te kunnen doen, moet een instelling weten wie de klant is. Daarom werd naast de Wet MOT de Wet identificatie bij financiële dienstverlening (WIF) aangenomen. Op grond van de WIF moesten instellingen de klant voorafgaand aan de dienstverlening identificeren. [Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden \(704\)](#) [Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden \(705\)](#)

1995

Egmont Group opgericht

De Egmont Group is een organisatie waarin nationale FIU's zich verenigen en richt zich op onderlinge kennisdeling om zodoende de witwasbestrijding te kunnen verbeteren. In 2023 heeft de Egmont Group 166 leden. www.egmontgroup.org

26 OKT
2005

In de derd...
terroris...
aanzien v...
geintrodu...

2017 Fintell Alliance opgericht

Fintell Alliance is in Australië opgericht door AUSTRAC (FIU en toezichthouder) met als doel om de internationale publieke en private sector samen te brengen om financiële criminaliteit te bestrijden. Tot de partners van Fintell Alliance behoren grote banken, geldtransactiekantoren en gokexploitanten, alsook wetshandavings- en veiligheidsdiensten uit Australië en het buitenland. Door samen te werken ontwikkelt Fintell Alliance gedeelde inlichtingen ten behoeve van witwasbestrijding. www.austrac.gov.au

30 MEI
2018

Vijfde anti-witwasrichtlijn aangenomen

De vijfde anti-witwasrichtlijn scherpt de vierde anti-witwasrichtlijn aan. www.eur-lex.europa.eu

20 MEI
2015

Vierde anti-witwasrichtlijn aangenomen

Met de vierde anti-witwasrichtlijn doet het begrip pseudo-UBO zijn intrede, een door een entiteit aangewezen UBO wanneer er geen daadwerkelijke UBO is, bijvoorbeeld in geval van een coöperatie of een stichting. Het UBO-register wordt door de vierde anti-witwasrichtlijn verplicht gesteld. www.eur-lex.europa.eu

2013

AMLC opgericht

Het Anti Money Laundering Centre (AMLC) is een kennis- en expertisecentrum waar publieke en private partijen nationaal en internationaal samenwerken om witwassen te bestrijden. De publieke partners zijn onder andere de politie, het Openbaar Ministerie, de Financial Intelligence Unit (FIU), toezichthouders, de FIOD en overige bijzondere opsporingsdiensten. De private samenwerkingspartners zijn o.a. banken, accountantskantoren en notarissen. www.amlc.nl

2008

Wwft treedt in werking

De Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) trad in werking en verving de Wet MOT en de WID.

2006

FIU-NL opgericht

FIU-NL (Financial Intelligence Unit Nederland) is ontstaan uit een fusie tussen het 'Meldpunt MOT' en het 'Bureau ter politieke ondersteuning van de Landelijke Officier van Justitie inzake de Wet MOT' (BLOM). Meldingsplichtige organisaties moeten ongebruikelijke transacties bij FIU-NL melden. FIU-NL analyseert ongebruikelijke transacties die een mogelijke link hebben met witwassen, onderliggende delicten of terrorismefinanciering. www.fiu-nederland.nl

Derde anti-witwasrichtlijn aangenomen

De anti-witwasrichtlijn werden ook de regels ten aanzien van terrorismefinanciering opgenomen. Daarnaast werden regels gesteld ten aanzien van UBO's en werd vereenvoudigd en verscherpt clientonderzoek vereenvoudigd. [Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden](http://Staatsblad.van.het.Koninkrijk.der.Nederlanden)

10 JUL
2020

TMNL opgericht

Transactie Monitoring Nederland B.V. (TMNL) werd opgericht door ABN AMRO, ING, Rabobank, Triodos Bank en de Volksbank. De banken gaan de strijd aan tegen financiële criminaliteit door in samenhang de betalingstransacties te monitoren op signalen die mogelijk kunnen duiden op witwassen en terrorismefinanciering. www.tmnl.nl

11 FEB
2021

Fintell Alliance alliantie-document ondertekend

Met de ondertekening van het Fintell Alliance alliantiedocument werd de publiek-private samenwerking (PPS) tussen ABN AMRO, ING, Rabobank, Volksbank, Knab en de FIU-Nederland officieel vastgelegd. In de Fintell Alliance wordt op één fysieke locatie samengewerkt door analisten van de FIU-Nederland en van de banken. www.fiu-nederland.nl

20 JUL
2021

Voorstel verordening van het Europees Parlement en de Raad tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor witwassen of terrorismefinanciering

20 JUL
2021

Voorstel voor de zesde anti-witwasrichtlijn ingediend

www.eur-lex.europa.eu

21 OKT
2022

Wetsvoorstel Wet plan van aanpak witwassen ingediend

Dit voorstel omvat regels ten aanzien van contante betalingen, gezamenlijke monitoring en gegevensverstrekking.

"I'M DROWNING HERE, AND YOU'RE DESCRIBING THE WATER"¹

David Pije

Doorgaans schrijf ik een column voor DCO, maar gezien de reikwijdte van het onderwerp past het beter om er een artikel over te schrijven. Ruim dertig jaar na de invoering van wat nu de *Wet ter voorkoming van Witwassen en Financiering van Terrorisme* heet, kan gesteld worden dat er bar weinig terecht is gekomen in de zin van efficiëntie en effectiviteit van deze wet. Hieronder leg ik kort uit wat er naar mijn mening schort aan het huidige witwasbeleid, niet enkel in Nederland maar doorgaans wereldwijd (en de VAE zijn hierop geen uitzondering).

Wat kan er anders?

Geen prioriteit

Terwijl wordt geschat dat het bestrijden van witwassen de samenleving mondiaal jaarlijks tussen de achthonderd miljard en twee triljard USD kost², vraag ik me af hoe het kan dat drie decennia na het ontwikkelen van een wereldwijde methodiek door de *Financial Action Task Force* in 1989, het percentage uit financieel-economische criminaliteit verkregen geldstromen nog steeds hetzelfde is, afgezet tegen de percentages die dertig jaar geleden golden.³

Meten is weten. Terwijl de FATF reeds in 1990 het belang aanstipte van het vorderen van uit witwassen verkregen gelden, zijn er dertig jaar na dato nog steeds geen mondiale statistieken te vinden welke inzicht geven in (I) hoeveel gelden teruggehaald zijn, van (II) hoeveel individuen of entiteiten, of uit hoofde van hoeveel onderzoeken dat geld geplukt is. Terwijl FATF zelf die de verplichting oplegde uit hoofde van 'Recommendation 33':

*"Countries should ensure that their competent authorities can review the effectiveness of their systems to combat money laundering and terrorist financing systems by maintaining **comprehensive statistics on matters relevant to the effectiveness and efficiency of such systems**. This should include statistics on the STR [Suspicious Transaction Reports] received and disseminated; on money laundering and terrorist financing investigations, prosecutions, and convictions; **on property frozen, seized and confiscated**; and on mutual legal assistance or other international requests for co-operation."*

Een van de enige (en laatste) inzichten voor wat betreft het confisqueren van witgewassen gelden is afkomstig van Eurostat in 2013, waarbij data wordt uitgesplitst tussen *intelligence, investigation* en *asset recovery* per EU lidstaat (er zijn 27 lidstaten; zie beneden). Uit *European Commission (2011, 2013)*, *Eurostat Statistical Working Papers* valt af te leiden dat er ten aanzien van *Intelligence 27, Investigation 15* en *Asset Recovery* slechts 6 lidstaten data hebben gepubliceerd. Na 2013 is geen data meer gepubliceerd. EU-landen confisqueren nauwelijks uit witwassen gevonden gelden, vandaar dat er nauwelijks data te publiceren valt. Waarom? Omdat er nauwelijks echte financiële onderzoekers voorhanden zijn in dienst van de overheid die de bevoegdheden en vaardigheden hebben om het geld te vorderen.

1 Citaat uit de film 'As Good As It Gets', 1997, met Jack Nicholson, geregisseerd door James L. Brooks.

2 www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html

3 Volgens het IMF bedragen criminele opbrengsten die jaarlijks worden witgewassen tussen de 2 en 5 procent van het wereldwijde bbp.

Inefficiëntie/ineffectiviteit

Daarboven, is in Nederland nooit serieus onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de bijdrage van banken ter bestrijding van witwassen, terwijl deze toch zeer majeure investeringen in personeel en systemen hebben gepleegd, zelfs in zo'n mate dat dit het verdienmodel van ettelijke banken zwaar onder druk heeft gezet.⁴ Het recente door DNB uitgegeven rapport 'Van herstel naar balans' dat een lans breekt voor een 'slimmere' risicogebaseerde aanpak is wederom eenzijdig gericht op wat onder toezicht gestelden 'slimmer' kunnen doen, en raakt de kern van het probleem (aan de overheidszijde) geenszins.⁵

De naleving en uitvoering van toezicht op de Wwft bevat duidelijke weeffouten. Indien de hoofdmeester telkens moet concluderen dat de leerlingen een onvoldoende score op hun AML- and CTF-dossier, dan is iets grondig mis met de manier waarop het integriteitstoezicht bedreven wordt.⁶ Dertig jaar 'poortwachter' heeft geen zoden aan de dijk gezet. De vraag werd gesteld of van een voornamelijk commerciële instelling verwacht kan worden dat zij als een verlengstuk van de overheid optreedt. De praktijk wijst sterk uit van niet. De

4 De Rekenkamer stelt hierover: "In de periode 2008-2012 is EUR 75 miljoen geïnvesteerd in de verbetering van de aanpak van financiële economische criminaliteit, waar witwassen onder valt. Maar, wat zijn nu eigenlijk de resultaten van de witwasbestrijding in Nederland en sluit dit aan bij wat de verantwoordelijke ministers voor ogen hebben? Op deze vragen kunnen de verantwoordelijke ministers nog steeds geen antwoord geven. Vijf jaar na ons vorige onderzoek ontbreekt het inzicht in de resultaten van de witwasbestrijding in Nederland nog steeds bij de verantwoordelijke ministers." Algemene Rekenkamer, *Bestrijden witwassen: stand van zaken 2013*, Den Haag, 26 februari 2014, p. 10. Het rapport is op 6 maart 2014 aangeboden aan de Tweede Kamer. Zie ook het artikel 'De bancaire strijd', mr. dr. Frank 't Hart, *Ars Aequi* juni 2020 pp. 539-543.

5 www.dnb.nl/media/2ambmvxt/van-herstel-naar-balans.pdf

6 Cor Jan Dasselaar, David Pijpe en Michiel van Eersel 'Banken kunnen witwassen niet bestrijden – en compliance officers al helemaal niet', in: *NRC Handelsblad*, 21 december 2022.

commerciële instelling moet jaar na jaar haar compliancebudget zelf maar ophoesten. Waarbij niet onderschat kan worden dat veel compliancebelangen vaak indruisen tegen, of afleiden van de commerciële targets. Keer op keer. Dat kan verklaren dat commerciële eindverantwoordelijken vaak net genoeg proberen te doen om niet in de problemen te komen en wel zien waar het schip strandt. Niet echt een perfecte voedingsbodem voor het bouwen van de juiste compliancecultuur.

Pappen en nathouden

Het primaire doel van de Wwft en haar voorgangers is voorkoming van criminaliteit. Vreemd genoeg trekt men de handeling van witwassen en de gronddelicten die hieraan voorafgaan uit elkaar. Terwijl we ons op het standpunt stellen dat meer focus gelegd zou moeten worden op het voorkomen van de gronddelicten (de kern van het probleem), is de realiteit dat men de gronddelicten grotendeels ongemoeid laat en zich veel meer bezighoudt met het witwassen van uit de gronddelicten verkregen gelden. Allengs is de focus op het witwassen zelf de focus op de gronddelicten gaan overheersen. Personeel bij financiële instellingen wordt niet betaald om witwassen te voorkomen of te bestrijden. De focus hier is om de toezichthouder tevreden te houden, en niet zozeer het bestrijden van witwassen. De Basel index 2021 lijkt dit te onderschrijven. Handhaving (het 'an sich' compliant zijn en voldoen aan verwachtingen van de toezichthouder) heeft de voorkeur boven het voorkomen van witwassen.⁷ De huidige principes, welke men terugvindt in het AML-/CTF-beleid van financiële instellingen, zijn niet geëigend om witwassen te voorkomen.

7 www.baselgovernance.org/news/basel-aml-index-2021-4-things-holding-back-global-fight-against-money-laundering. Wolfsberg stelt in haar statement (juni 2021): "[L]argely in response to supervisory expectations, AML / CFT risk assessments are focused on technical compliance with requirements rather than the effectiveness of the [financial institution's] efforts to prevent and detect financial crime."

Onbalans tussen overheidstoezicht en private sector toezicht

Eerzijds is er een overheid en toezichthouders. Deze publiekrechtelijke overheidsorganen zijn gedurende de afgelopen decennia door harde bezuinigingen vrijwel ontdaan van de meeste middelen om hun publiekrechtelijke taken adequaat uit te voeren. Anderzijds is er bij vooral banken een wildgroei ontstaan van compliance-afdelingen als reactie op toezichthouders die zich voornamelijk richten op de vraag of banken wel compliant zijn, terwijl de opzet van de Wwft toch een heel andere was. Wrang hierbij is dat financiële criminelen vaak de dans ontspringen, temeer daar het leeuwendeel van witwassen grensoverschrijdend is. Als ze al vervolgd worden, dan zijn gespecialiseerde opsporingsambtenaren/financieel rechercheurs in staat om slechts een kleine fractie van de door witwassen verkregen gelden terug te vorderen.⁸

Waar private en publieke industrie elkaar tegenkomen is bij het melden van ongebruikelijke transacties. Dit proces bestaat op papier, maar in de praktijk is het nauwelijks effectief, omdat het handjevol echte experts (de gespecialiseerde opsporingsambtenaren) de hoeveelheid gemelde ongebruikelijke transacties simpelweg niet aankunnen. Je krijgt derhalve een onbalans tussen compliance 'experts' bij financiële instellingen die eigenlijk geen echte (opsporings)kennis hebben in de praktijk en als alternatief een aantal door wetgever uitgevaardigde typologieën creëren welke zij bijna ritualistisch monitoren. Dit werkt op zijn beurt een 'box-ticking'-manier van analyseren in de hand. Hetgeen de financiële instelling op zijn beurt vreemd van zijn eigen klant. Stel daar tegenover een absolute minderheid van praktijk-experts (gespecialiseerde opsporingsambtenaren) die veel daadwerkelijke praktijkervaring hebben. Zij zijn door hun echte ervaring veel beter in staat om intuïtief te denken en de puzzelstukjes van een complex onderzoek beter bij elkaar te brengen, maar zij hebben simpelweg de stootkracht niet om een vuist te maken. Bovendien, als er al munitie is om een zaak te beginnen, moeten de tegenwoordig door *regtech* gegenereerde intelligentie en transactiepatronen op hun beurt gedeeld worden met een overheidsorgaan wier

systemen doorgaans de technologie ontbeert om al deze gedetailleerde informatie adequaat in kaart te brengen.

Wat kan de compliance officer anders doen?

Efficiëntie en effectiviteit bij de uitvoering van de Wwft zijn sleutelwoorden en kernprincipes bij het naleven van deze wet. Ik poneer dat dit niet te bereiken valt zonder de manier van toezicht plegen te veranderen. De belastingbetaler heeft recht op een betere aanpak van dit toezicht. Om de efficiëntie en effectiviteit op dit gebied sterk te verbeteren moet de poortwachterfunctie 'teruggegeven worden' aan de overheid. Alle goede bedoelingen ten spijt (bijvoorbeeld Transactiemonitoring Nederland, dat m.i. nog steeds het probleem niet oplost), 'poortwachter' werkt niet. Enkel de overheid of overheden gezamenlijk kunnen 'alle datapoints' aan elkaar knopen.

Laat een gespecialiseerde consultant (d.w.z. een Big 4-kantoor) een dergelijk due diligence werk invullen. Bijvoorbeeld: Ernst & Young is de externe accountant van een grootbank. Een van de andere accountantskantoren kan dan de KYC-rollen voor diezelfde grootbank vervullen. Beide zijn dan wettelijke taken die zulke accountantskantoren kunnen invullen. Allemaal ten behoeve van het maatschappelijk verkeer. Op hun beurt kunnen de accountantskantoren voor die KYC-rollen pitchen bij de AFM. De AFM (als proxy voor het maatschappelijk verkeer) wordt juridisch opdrachtgever. Dit betekent dat de AFM aanvankelijk de factuur voldoet en de AFM zal deze factuur vervolgens doorbelasten naar de betreffende grootbank. Zo houd je concurrentie, het partnermodel bij de accountantskantoren blijft overeind, en de onder toezicht gestelde betaalt. Daarnaast heb of houd je een soort hybride model van private onderneming die (mede) in toom wordt gehouden door een verlengstuk van het maatschappelijk verkeer. De kosten van deze herstructurering zullen een fractie zijn van wat de samenleving nu kwijt is aan (inefficiënte/ineffectieve) witwasbestrijding. Na een tijdje zullen de resultaten voor zich spreken. In mijn gewenste toekomstscenario stel ik mij zo voor dat de meeste compliance officers die momenteel hun emplooi vinden bij financiële instellingen, hun werkzaamheden idem dito zouden kunnen uitvoeren bij een extern accountants-/consultantskantoor (zoals boven beschreven) welke al deze onderzoeksvaardigheden en extra mankracht gebruikt om haar

⁸ Nicholas Gilmour en Tristram Hicks, *The War on Dirty Money*, Bristol University Press, 23 februari 2023. Volgens deze auteurs zijn de meeste overheden niet in staat om rond de 80% van alle witgewassen geldstromen terug te vorderen.

slagkracht exponentieel te vergroten. Waarbij er verregaande bevoegdheden worden gegeven aan deze club mensen, het kunnen terugvorderen van door witwassen verkregen gelden inclusief. We zouden hoger moeten inzetten op het terugvorderen van criminele gelden. Men zou een formule moeten vinden waarbij een gedeelte van het met succes teruggevoerde geld wordt aangewend ter voldoening van de jaarlijkse contributie welke iedere bank dient te betalen ten behoeve van het financieel toezicht of ter verbetering van de screening- of transactiemonitoringstechnologie van de betreffende bank, indien men vast kan stellen dat dezelfde bank aan de basis heeft gestaan van een succesvolle terugvordering (d.w.z. in die gevallen waar de bank een specifieke ongebruikelijke transactie had gemeld die uiteindelijk heeft geleid tot een succesvolle terugvordering). Dan betaalt indirect de échte vervuiler, namelijk de crimineel wiens geld is geconfisqueerd.

Momenteel ben je aangesteld om witwassen met een hand op je rug tegen te gaan, en je bent je er terdege van bewust dat jouw aan de business gestelde vragen afleiden van de commerciële doelstellingen. Daarbij moet je continu in gesprek met de business om je beslissingen te rechtvaardigen. Deze neveneffecten verdwijnen als sneeuw voor de zon voor de compliance officer, indien de door mij voorgestelde 'reset' van het toezicht aan een serieus onderzoek wordt onderworpen.

Mr. drs. David Pije EMOc woont en werkt sinds 2012 in de Verenigde Arabische Emiraten. Hij is Head of Compliance bij Commercial Bank International in Dubai. Dit artikel is op eigen titel geschreven.

AMLC ZET IN OP MEER SAMENWERKING IN WITWASBESTRIJDING

Erik Reissenweber

Waarom eigenlijk 'AML *anders*'? Bestrijden we witwassen tot nu toe niet succesvol dan? Mogelijk. Het kan vast beter, maar het succes van witwasbestrijding blijft lastig vast te stellen. Waarom zou je AML anders doen als je niet kunt vaststellen of witwassen daarmee minder wordt? Er worden pogingen ondernomen om de omvang van witwassen in kaart te brengen¹, maar dit kan niet heel betrouwbaar worden vastgesteld.² Begrijpelijk, want de definitie en strafbaarstelling van witwassen is niet overal gelijk en criminelen die nog niet zijn gepakt doen veel moeite om hun illegaal verkregen vermogen te verhullen.

Kennisbevordering over witwasfenomenen tussen publieke en private partijen, nationaal en internationaal, is cruciaal voor de bestrijding van witwassen en het opsporen van verdachte transacties.

De compliancefunctionaris speelt een cruciale rol bij private partijen om die samenwerking tussen publieke en private partijen voortdurend gestalte te geven en er uiteraard zelf ook in te participeren. Het AMLC bevordert graag dergelijke samenwerking.

Schrijven over witwasbestrijding 'anders' hachelijke zaak

Anti money laundering (AML) groeide uit tot een uiterst complexe wereld, zoals ik hierna uiteen zal zetten. Voor dit artikel moest ik moeilijke keuzes maken. Over het onderwerp kun je een boek vol schrijven.³

Succes op het gebied van witwasbestrijding bepaalt men vaak indirect, door bijvoorbeeld te kijken naar de hoeveelheid crimineel geld dat is geconfisqueerd door het OM. De Financial Action Task Force (FATF) stelt vast of witwasbestrijding effectief gebeurt door middel van een grondige evaluatie van individuele landen, bekend als Mutual Evaluations. Tijdens deze evaluaties beoordeelt de FATF verschillende aspecten van het witwasbestrijdingskader van een land, inclusief de wetgeving, regelgeving, maatregelen en resultaten. Dit omvat de criminalisering van witwassen, de bevoegdheden en middelen van de wets-handhavingsinstanties, de samenwerking tussen verschillende betrokken partijen, het toezicht op de financiële sector, de detectie en opvolging van verdachte transacties, de vervolging en veroordeling van witwasmisdrijven en de maatregelen voor internationale samenwerking en informatie-uitwisseling. Maar ook op basis van al deze criteria kan niet worden vastgesteld hoeveel witwassen daarmee is bestreden of voorkomen. Door de focus op afzonderlijke landen is tevens het zicht op het succes van de strijd tegen internationale witwasfenomenen beperkt, maar dat terzijde.

¹ www.repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/2319

² www.podcasters.spotify.com/pod/show/amlc-podcast/episodes/14--16-miljard--Witwasjiffers-debunked---Edwin-Kruisbergen-e1ioffo

³ www.amazon.com/War-Dirty-Money-Nicholas-Gilmour/dp/1447365127

Zie ook de [boekrecensie van 'The War on Dirty Money'](#) in dit tijdschrift.

Niet alleen de omvang van witwassen is tasten in het duister. Het blijft voor bestrijders van witwassen een uitdaging om kennis op te doen over de wijze waarop criminelen witwassen vanwege het verholde karakter van activiteiten van criminelen, evenals de voortdurende evolutie van witwasmethoden. Waarom zou AML dan *anders* moeten als we het succes van witwasbestrijding eigenlijk niet kunnen vaststellen? En als we witwasbestrijding dan anders zouden aanpakken, hoe weten we dan dat witwassen beter wordt bestreden?

AML anders: vele invalshoeken denkbaar

Misschien juist omdat er geen betrouwbare manier bestaat om het succes van witwasbestrijding vast te stellen kun je er veel kanten mee op. Voor dit artikel kan ik kiezen uit legio invalshoeken.

Ik kan opsommen dat toezichthouders en OM meer en meer boetes opleggen in het kader van witwaswetgeving en daar iets van vinden. Ik kan aantonen dat regulering de afgelopen jaren complex werd en de gevolgen daarvan beschrijven. Ik kan iets vinden van de private sector waar men op basis van het rapport 'Van herstel naar balans' constateert dat DNB een meer risicogerichte aanpak nastreeft. Ik kan mijn zorgen uiten over misbruik van technologie zoals Artificial Intelligence of de toename van het gebruik van digitale vormen van witwassen. Ik kan betogen dat witwassen een internationaal fenomeen is en dat internationale samenwerking wat kennisdeling en opsporing betreft nog in de kinderschoenen staat. Ik kan mijn visie geven op de strijd tussen de belangen van privacy en witwasbestrijding. Ik kan me mengen in de publieke en helaas polariserende discussie over het grote verschil in mankracht bij banken en opsporing – of FIU in het bijzonder. Ik zou een duit in het zakje kunnen doen wat betreft de discussie over de afschaffing van het huidige Nederlandse systeem met ongebruikelijke en verdachte transacties. Het FATF was positief over Nederland, maar noteerde vorig jaar ook enkele verbeterpunten; ik kan erop hameren dat we gezamenlijk – weer die samenwerking – die verbeterpunten direct aanpakken.

Er komen vast veranderingen in de wijze waarop we witwassen aanpakken. Maar wat is nou de belangrijkste succesfactor? Wat mij betreft moeten we minder naar elkaar wijzen en meer gaan samenwerken.

De noodzaak van samenwerking in de witwasbestrijding

Hoewel we niet exact het effect van witwasbestrijding kunnen meten, weten we wel dat er sowieso nog verbeterpotentieel is. Eén van de belangrijkste verbeterpunten is het versterken van de samenwerking. Op dit moment werken nog te veel partijen vanuit hun eigen perspectief. Dat is geen passend antwoord op een internationaal en complex fenomeen als witwassen.

Hameren op samenwerking en kennisdeling is niet nieuw of anders, maar het kan wel meer en beter.

Witwasbestrijding blijft voor alle partijen een uitdaging en daarom vergt AML *anders* wat mij betreft vooral een nog intensievere samenwerking en kennisdeling.

Het maakt witwasbestrijding ook niet ineens meetbaar, maar biedt mijns inziens wel de beste kansen op effectieve en efficiënte witwasbestrijding. Ik ben zeker niet de enige die het belang van samenwerking benadrukt. De EU spant zich met nieuwe wetgeving in om informatie-uitwisseling te bevorderen⁴, mede op advies van de FATF. In Nederland wordt binnen het FEC en diverse andere verbanden en projecten, waar geregeld ook het AMLC bij is betrokken, al samengewerkt. En die samenwerking is vaak niet eenvoudig, maar wel degelijk vruchtbaar, wat ik zal onderbouwen met een aantal voorbeelden.

⁴ www.finance.ec.europa.eu/financial-crime/eu-context-anti-money-laundering-and-countermeasures-financing-terrorism_en

De rol van de compliance officer in publiek private samenwerking

Compliance officers bij private partijen spelen een belangrijke rol in de witwasbestrijding door bij te dragen aan publiek-private samenwerking op het gebied van preventie, detectie en onderzoek van witwaspraktijken. Zij werken bijvoorbeeld samen met toezichthouders en opsporingsdiensten om verdachte transacties te melden en onderzoeken te ondersteunen.

Een ander voorbeeld is de samenwerking tussen financiële instellingen en overheden bij de ontwikkeling en implementatie van normen en standaarden op het gebied van klantonderzoek, transactiemonitoring en rapportage. Compliance officers nemen hierbij bijvoorbeeld deel aan publiek-private overleggen om gezamenlijke richtlijnen en praktische handvatten te ontwikkelen voor de implementatie van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft).

Door deze publiek-private samenwerking dragen compliance officers bij aan een effectieve witwasbestrijding en tegelijkertijd beschermen zij de belangen van hun eigen organisatie en

klanten. Dit draagt bij aan het vertrouwen in de financiële sector en het voorkomen van misbruik voor criminele doeleinden.

De compliance officer adviseert vanuit zijn tweedelijns rol interne betrokkenen en met name senior management om te zorgen dat publiek-private samenwerking een hoge prioriteit krijgt binnen de instelling. Tevens geeft de compliance officer kaders voor – en in goede banen leiden van de publiek-private samenwerkingen. Het vergt moed en visie om witwasbestrijding te zien als een gezamenlijke verantwoordelijkheid en daar directe acties aan te verbinden.

Publieke en private partijen zien beide een deel van de werkelijkheid

De verantwoordelijkheid voor de risico-inschatting bij het aangaan van een klantrelatie of verwerken van een transactie ligt vanzelfsprekend bij de private partij. Private partijen doen daarbij kennis op van het gedrag van klanten, uiteraard op subjectniveau, maar tevens op brancheniveau. Die kennis kunnen zij delen met publieke partijen. Die publieke partijen, zoals het AMLC, beschikken anderzijds over toegang tot informatie met betrekking tot witwassen, zoals uit opsporingsonderzoeken en verdacht gemelde transacties. We noemen dat ook wel *intelligence*. In mijn rol bij het AMLC benut ik geregeld de unieke informatiepositie die het AMLC heeft; deze *intelligence* zetten ik en mijn collega's om in praktisch toepasbare indicatorenlijsten, fenomeen beschrijvingen en witwasanalyses. Andere meer juridisch onderlegde collega's bij het AMLC verrijken fenomeen beschrijvingen met informatie uit jurisprudentie en onderzoeken. De informatie bij private partijen en publieke partijen gezamenlijk geven een completer beeld van witwasrisico's dan het beeld dat partijen afzonderlijk van elkaar kunnen hebben. Samenwerking is *key*.

Voorbeelden van samenwerking – technologische ontwikkelingen

Ik grijp in dit artikel de technologische ontwikkelingen aan om het nut van een intensievere samenwerking en kennisdeling verder te onderbouwen.

De tijd dat particulieren en ondernemingen met slechts één financiële instelling een relatie hadden waarmee ze al hun financiën regelden ligt ver achter ons. Het is daardoor voor geregleerde financiële instellingen niet eenvoudiger geworden om van hun cliënten een compleet beeld te krijgen en daarop gebaseerd te bepalen wat voor die cliënt een verwacht transactiepatroon is. Kennis van innovaties op het vlak van witwassen zonder je klant geregeld één op één te ontmoeten is essentieel om risico's op witwassen te mitigeren.

Op internet neemt het aantal 'neo-banks', 'fintechs'⁵ en andere financiële (crypto)dienstverleners in ijlt tempo toe. Niet al deze nieuwe financiële dienstverleners hebben hun KYC al voldoende op orde.

In 2022 nog gaf PayPal toe dat ze 4,5 miljoen illegale accounts hadden.⁶ Bij andere neo-banks lijkt de situatie niet veel beter.⁷ Ook gerenommeerde financiële instellingen en opsporingsdiensten krijgen te maken met geldstromen via deze neo-banks en moeten inschatten welke risico's dit met zich meebrengt. Nieuwe betaalmethoden die in de afgelopen jaren het levenslicht zagen zijn nauwelijks bij te benen. Paysafe bestaat al sinds 2000, maar is links en rechts ingehaald door allerlei (crypto-) betaalkaarten, peer2peer netwerken en money transfer bedrijven die wereldwijd en pijlsnel verplaatsen van vermogen faciliteren.

De toename aan betaalmethoden en financiële dienstverleners draagt bij aan een verdere versnippering van geldstromen, waardoor zicht op herkomst en bestemming van transacties vaak lastig te bepalen is.

Informatie-uitwisseling om samen ontwikkelingen te doorgronden

Private partijen helpen publieke partijen nu al in FEC-verband met informatie over de werking en het gebruik van nieuwe betaalmethoden en betaaldienstverleners en de wijze waarop opsporing (internationaal) informatie kan vorderen. Publieke partijen helpen private partijen om gedrag van klanten beter te duiden door kennis over toegepaste witwasfenomenen te delen. Een voorbeeld hiervan is het artikel dat ik onlangs samen met een compliance professional bij een crypto-wisselplatform schreef over de inzet van crypto-geldezels om opbrengsten uit oplichting wit te wassen.⁸ De fenomeenbeschrijving uit dit artikel heb ik in Europol-verband gedeeld, omgezet naar een

5 Neo-banks en fintechs, ook wel challenger banks genoemd, zijn relatief nieuwe financiële instellingen die volledig digitaal opereren en vaak gericht zijn op mobiel bankieren. Ze richten zich op het bieden van een betere gebruikerservaring, hogere transparantie en lagere kosten dan traditionele banken. Neo-banks hebben vaak geen fysieke vestigingen en bieden hun diensten aan via mobiele apps en online platforms. Ze zijn meestal geen volwaardige banken en werken samen met traditionele banken om de benodigde diensten en producten aan te bieden, zoals rekeningen, betalingsmogelijkheden, leningen en investeringsmogelijkheden. Enkele voorbeelden: Revolut, N26, Chime en in Nederland: Bunq.

6 www.forbes.com/sites/jeffkauffman/2022/02/02/paypal-admits-45-million-accounts-were-illegitimate-as-fintechs-fraud-problem-grows/?sh=2b6e09f936b9

7 www.thetimes.co.uk/article/506e1ae8-e05f-11ed-9678-d2cf456d2b78?shareToken=fbfb100b2233c8394f5363cc2d4b64e77

8 www.amlc.nl/modus-operandi-alert-de-crypto-geldezel

zogenaamde 'purple notice'⁹ en daarmee draagt deze kennis bij aan internationale witwasbestrijding.

Om een beter beeld te krijgen van complexere witwasstructuren hebben vijf Nederlandse banken de handen ineengeslagen en Transaction Monitoring Nederland (TMNL) opgericht. Door los van de persoonsgegevens transactiegegevens van meerdere financiële instellingen naast elkaar te leggen, kunnen patronen opvallen die één financiële instelling niet kan ontdekken en dus ook niet bij de FIU zal melden. TMNL is een privaat initiatief, en mijn collega's bij het AMLC leverden input voor de algoritmen die TMNL ontwikkelde om witwasstructuren te detecteren.

Een ander sterk voorbeeld van publiek private samenwerking is de Serious Crime Task Force (SCTF).¹⁰ De SCTF valt onder de vlag van het FEC. Politie, OM, FIU en FIOD werken in de SCTF samen met de aangesloten banken ABN AMRO, ING, Rabobank en de Volksbank aan een effectieve aanpak van criminele financiële facilitators. Het delen van informatie binnen SCTF-verband zit juridisch goed in elkaar: er ligt een convenant en artikel 20 Wpg-besluit aan ten grondslag, goedgekeurd door de ministeries.

Bij het toepassen en goed begrijpen van deze (technologische) ontwikkelingen kunnen publieke en private partijen elkaar dus goed versterken.

Dit werd bevestigd door wat ik om mij heen hoorde in de afgelopen 14 jaar als compliance professional bij private partijen en als AML-specialist bij het AMLC. En tevens van nagenoeg alle experts in de meer dan 150 podcasts die ik in de afgelopen jaren produceerde. Internationale samenwerking en kennisdeling is essentieel om een deuk in een pakje boter te kunnen slaan. En dat kan beter en meer.

De aangedragen voorbeelden leiden helaas – zou ik haast willen zeggen – niet direct tot meetbare resultaten. Dat kan volgens mij ook niet in de wereld van criminaliteitsbestrijding, zoals we wel kunnen meten hoeveel zonnepanelen er inmiddels op daken in Nederland zijn gemonteerd. De gemene delers van dit soort samenwerkingen zijn mijns inziens de duidelijk afgebakende doelstellingen die de soms korte, soms langere samenwerkingen hebben. Met deze kennis en informatiedeling en concrete projecten zijn witwasbestrijders samen weer beter

9 [interpol-stop.com/en/purple-notice/#:~:text=An%20Interpol%20Purple%20Notice%20is,organized%20crime%2C%20or%20money%20laundering](https://www.interpol-stop.com/en/purple-notice/#:~:text=An%20Interpol%20Purple%20Notice%20is,organized%20crime%2C%20or%20money%20laundering)

10 www.politie.nl/nieuws/2022/mei/10/01-fec-podcast-4-de-aanpak-van-de-financiële-facilitators-door-de-sctf.html

toegerust op hun taak. Niet alles kan worden gedeeld (concurrentie, privacy, frustreren van opsporingsonderzoek), maar op fenomeen-niveau zijn er meer mogelijkheden om kennis te delen dan vaak wordt aangenomen.

AMLC onderzoekt witwasfenomenen

In mijn ruim twee jaar nu bij het AMLC hebben mijn collega's en ik al geregeld onderzoek verricht naar witwasfenomenen. Meldplichtige instellingen (zoals banken en notarissen) doen meldingen van ongebruikelijke transacties bij de FIU. De FIU onderzoekt deze meldingen en kan meldingen verdacht verklaren (Verdachte Transacties: VT's) en ze doorzetten naar opsporing. Sommige opsporingsonderzoeken starten op basis van enkele meldingen over bepaalde subjecten (ondernemers en/of bedrijven).¹¹ Het AMLC benadert VT's onder andere fenomeen gericht, door te speuren naar modus operandi van constructies die vaker terugkomen in de meldingen. Met private en publieke partijen delen we deze modus operandi, via onze nieuwsbrief, via onze website, via podcasts, middels presentaties en meetings en zoeken we naar barrières die kunnen worden opgeworpen om witwassen op deze wijze te bestrijden. Enkele voorbeelden hiervan zijn onderzoeken van mijn collega's naar offshore vennootschappen¹², TBML¹³ en PSP's¹⁴.

In mijn ogen kan de bovenwereld nog veel meer gebruikmaken van de fenomenen die naar voren komen uit de *intelligence* waarover onder andere het AMLC beschikt. De bovenwereld kan met het delen van de juiste kennis beter worden in het doen van onderzoek naar de herkomst van vermogen en het detecteren en ontmantelen van witwasmethoden.

Kennisdeling in witwasbestrijding is onontbeerlijk

Bij het AMLC werken mijn collega's en ik in de witwasbestrijding o.a. samen met vele private partijen, de FIOD, de Belastingdienst, de FIU, de politie, het OM en allerlei internationale opsporingsdiensten en samenwerkingsverbanden.¹⁵ Daarbij heeft het AMLC, zoals gezegd, een unieke *intelligence* positie; het AMLC verwerkt gegevens uit opsporingsonderzoeken, signalen, VT's, nieuwe kennisinzichten en uiteraard de diverse verkregen dataposities tot bruikbare fenomeenbeschrijvingen voor opsporing en private partijen, we ontsluiten en analyseren verdacht verklaarde transacties op patronen en gebruiken die

11 VT's kunnen dienen als startpunt voor een onderzoek of aan lopend onderzoeken worden toegevoegd. Tevens gebruikt de FIOD VT's voor opsporings- én intelligencedoeleinden. Bijv. voor analyse, preventie, kennis etc.

12 www.amlc.nl/risico-indicatoren-offshore-vennootschappen

13 www.amlc.nl/publiek-private-samenwerking

14 www.amlc.nl/12537-2

15 www.amlc.nl/samenwerken-met-het-amlc

voor de start van opsporingsonderzoeken en fenomeenbeschrijvingen.

Ik zet bij voorkeur in op preventie en waar dat moet op opsporing. Door het delen van informatie over (nieuwe) witwasmethoden mik ik op versterking van witwasbestrijding door alle betrokken partijen. Hoe meer we witwassen in een vroeg stadium kunnen voorkomen, hoe beter.

Ook ik heb geen pasklaar antwoord op alle uitdagingen van witwasbestrijding, maar bij het AMLC wel een unieke positie in het centrum van de witwasbestrijding. Als dan de vraag is: "wat kan er wat jou betreft anders?" dan zou ik zeggen: de huidige maar zeker ook toekomstige witwasaanpak dient minstens zo adaptief te zijn aan de laatste ontwikkelingen als criminelen die witwassen. Regelgevende instanties en wetgeving fungeren richtinggevend en handhavend, maar de toenemende snelheid waarmee criminelen van tactiek veranderen, nieuwe internationale routes bewandelen en nieuwe technologie toepassen bij witwassen, vraagt om een publiek en private samenwerking en kennisdeling en een in de dagelijkse praktijk van een organisatie geïntegreerde flexibele aanpak waarbij niet kan worden gewacht tot de volgende wet is ingevoerd.

Publieke partijen spelen geen rol in de acceptatie van klanten en het verwerken van transacties voor deze klanten. Private partijen zijn daarom logischerwijs aangewezen als poortwachters. Publieke opsporingsinstanties komen in actie als

private partijen daarbij onvoldoende de legitimiteit van hun klanten controleren. Maar publieke partijen beschikken ook over een criminaliteitsbeeld waarover private partijen niet beschikken. Private en publieke partijen lijken soms tegenover elkaar te staan. Dat leidt mijns inziens af van het doel. Tenslotte willen we allemaal een samenleving waar criminaliteit geen vrij spel heeft. In de strijd tegen criminaliteit en witwassen van crimineel verkregen vermogen kunnen private en publieke partijen ook niet zonder elkaar en komen zij verder (ook commercieel gezien) als kennis van modus operandi wordt gedeeld.

De compliance officer kan de organisatie waarvoor hij werkt adviseren kennis te delen en de organisatie gebruik te laten maken van de fenomeenbeschrijvingen en kennis van witwassen die aanwezig is bij het AMLC. Dit versterkt de compliance officer in het maken van de juiste risicobeoordelingen, verbetering van klantonderzoeken, verbetering van controles op transacties en verrijking van interne opleidingen van KYC en transactiemonitoring-analisten. Is dat AML anders? Misschien niet. Maar ik ben het met de experts eens dat intensievere en betere samenwerking noodzakelijk is voor effectieve en efficiënte witwasbestrijding nationaal en internationaal.

Erik Reissenweber is sinds maart 2021 anti-witwasspecialist bij het AMLC en host van de AMLC podcast, waarmee hij bij wil dragen aan de strijd tegen ontwrichtende witwaspraktijken.

30 jaar witwasbestrijding: 2 vragen aan Erik Reissenweber

1. Wat kan er volgens jou anders?

Samenwerking tussen partijen die zich bezighouden met witwasbestrijding kan beter en intensiever. We zien feitelijk allen slechts een klein deel van de werkelijkheid. Effecten van witwasbestrijding zodanig meetbaar krijgen dat we weten hoeveel we van het probleem nu hebben opgelost, gaat helaas niet lukken. Dit leidt soms begrijpelijkerwijs tot vingerwijzen, maar we moeten over onze schaduw heen stappen. Door witwasfenomenen nationaal en internationaal nog beter en intensiever te delen ontstaat er een nog betere kruisbestuiving en kunnen we allen effectiever zijn in witwasbestrijding, met name in de preventieve sfeer, want voorkomen is beter dan opsporen.

2. En wat kan de compliance officer anders doen?

Compliance officers kunnen zelf deelnemen aan publiek-private overleggen, vanuit zijn/haar tweedelijns rol interne betrokkenen adviseren om een hoge prioriteit te geven aan publiek-private samenwerking en kaders te scheppen om deze samenwerkingen in goede banen te leiden. Het vergt moed en visie om de gezamenlijke verantwoordelijkheid invulling te geven en door te pakken, waar het soms spannend is voor betrokkenen om zich kwetsbaar op te stellen. De bijdrage kan van cruciaal belang zijn.

NIEUWE EUROPESE ANTI-WITWAS-REGELGEVING: EENDUIDIGER EN SLAGVAARDIGER

Musa Elmas

In deze korte bijdrage wordt ingegaan op de Europese anti-witwasregelgeving, in het bijzonder de status van de Europese AML-verordening en de Zesde Europese Anti-witwasrichtlijn.

Achtergrond

Na haar oprichting eind jaren tachtig heeft de Financial Task Force on money laundering (FATF) als wereldwijde katalysator gefungeerd van de wereldwijde anti-witwasregelgeving. De Europese Unie heeft vlak na de publicatie van de eerste FATF-aanbevelingen (1990) de Eerste Europese Anti-witwasrichtlijn aangenomen. Sindsdien hebben Europese anti-witwasrichtlijnen vooral gelijke tred gehouden met nieuwe rondes van vastgestelde FATF-aanbevelingen, zodat consistentie daarmee gewaarborgd was. Waar deze ontwikkeling door de jaren heen een gegeven was en zal blijven, hebben we de laatste jaren een

nieuwe dynamiek zien ontstaan: een proactieve en ambitieuze Europese Unie die steeds meer regie voert over haar regelgevend en toezichhoudend kader om het gebruik van het financiële stelsel voor witwassen of terrorismefinanciering te voorkomen en bestrijden.

Europese anti-witwasregelgeving in één overzicht

De tabel hieronder biedt een chronologisch overzicht van de Europese anti-witwasrichtlijnen. Simpelweg handig gezien het groot aantal wijzigingen in de Europese anti-witwasregelgeving in de laatste jaren.

DUIDING RICHTLIJN	DATUM	NUMMER RICHTLIJN/VOORSTEL
Eerste anti-witwasrichtlijn	10 juni 1991	Richtlijn 91/308/EEG
Tweede anti-witwasrichtlijn	4 december 2001	Richtlijn 2001/97/EG
Derde anti-witwasrichtlijn	26 oktober 2005	Richtlijn 2005/60/EG
Vierde anti-witwasrichtlijn	20 mei 2015	Richtlijn 2015/849
Vijfde anti-witwasrichtlijn	30 mei 2018	Richtlijn 2018/843
Voorstel Verordening van het Europees Parlement en de Raad tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor witwassen of terrorismefinanciering	20 juli 2021	COM(2021) 420 final 2021/0239 (COD)
Zesde anti-witwasrichtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de mechanismen die de lidstaten moeten invoeren om het gebruik van het financiële stelsel voor witwassen of terrorismefinanciering te voorkomen en tot intrekking van Richtlijn (EU) 2015/849 ¹	20 juli 2021	COM(2021) 423 final 2021/0250 (COD)

¹ Al deze genoemde richtlijnen hebben betrekking op de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of financiering van terrorisme. Richtlijn 2018/1673, die in informele kringen op nationaal en internationaal, als 'zesde anti-witwasrichtlijn' werd aangeduid, valt qua aard niet binnen deze scope van de opgesomde richtlijnen. Het gaat namelijk in die richtlijn niet om de strafrechtelijke bestrijding van het witwassen van geld en niet om de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering.

Actieplan EU

Naar aanleiding van vermeende witwaspraktijken bij verschillende internationaal opererende banken heeft de Europese Commissie onder meer geconcludeerd dat er sprake is van een gefragmenteerde, inconsistente en ongecoördineerde uitvoering en toepassing van de Europese AML/CFT-regelgeving. Naar aanleiding hiervan heeft de Europese Commissie als strategische basis een actieplan ontwikkeld, gepubliceerd in mei 2020, met onder meer de focus op de creatie en versterking van EU-regelgeving ter bestrijding van witwassen en financiering van terrorisme.

Het actieplan van de EU bestaat onder meer uit vier wetgevende voorstellen:

- Een nieuwe Zesde Europese Anti-witwasrichtlijn ter vervanging van de Vierde Europese Anti-witwasrichtlijn (Richtlijn (EU) 2015/849)¹
- Een nieuwe anti-witwasverordening²
- Een nieuwe EU-AML Autoriteit
- Een nieuwe verordening betreffende bij geldovermakingen te voegen informatie (huidige versie is 2015/847)

In deze bijdrage worden zesde anti-witwasrichtlijn en de verordening achtereenvolgens kort toegelicht. Voor een toelichting op de nieuwe Europese AML toezichthouder verwijs ik naar het artikel van Maud Bökkerink in deze editie.

Zesde anti-witwasrichtlijn

De huidige Vierde Europese Anti-witwasrichtlijn zal grotendeels opgaan in de nieuwe AML-verordening en gedeeltelijk in de Zesde Europese Anti-witwasrichtlijn, waarna het zal worden ingetrokken.

De zesde anti-witwasrichtlijn heeft met name betrekking op publieke instellingen en beoogt gelijke, eenduidige en consistente uitgangspunten en randvoorwaarden te creëren voor het functioneren van betrokken publieke partijen (zoals toezichthouders en de Financial Intelligence Units). Het gaat in de richtlijn onder meer om een verdere uitwerking van de taken en bevoegdheden van de FIU's (waaronder ruimere toegang tot verschillende informatiebronnen, zoals onroerend goedregisters, en de mogelijkheid om spoedbevrozingen te verrichten), bepalingen omtrent de samenwerking tussen de FIU's (zoals gezamenlijke uitvoering van analyses), wijze waarop FIU's feedback geven aan meldplichtige instellingen, bepalingen omtrent de bevoegdheden en de invulling van het risico-gebaseerd toezicht door toezichthouders, en bepalingen omtrent samenwerking met andere EU-toezichthouders (onder meer in de vorm van colleges van toezichthouders).

Verder wordt onder meer de rol van de beheerder van UBO-registers versterkt met meer bevoegdheden om te borgen dat de geregistreerde gegevens adequaat, accuraat en actueel zijn. De data moet onder meer digitaal beschikbaar zijn, in een officiële EU-taal plus Engels, en actuele en historische informatie bevatten voor een bepaalde periode.

1 [COM\(2021\)423 - Mechanismen die de lidstaten moeten invoeren om het gebruik van het financiële stelsel voor witwassen of terrorismefinanciering te voorkomen.](#)

2 [COM\(2021\)420 - Voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor witwassen of terrorismefinanciering.](#)

Een aantal thema's dat al een plaats had in de Vierde AWWR, primair gericht op publieke partijen, komt ook in deze richtlijn terecht, waaronder de uitvoering van de supranationale en nationale risk assessments en het bijhouden van statistieken om de doeltreffendheid van de AML-/CTF-kaders te beoordelen. Ten slotte bevat het voorstel bepalingen omtrent de koppeling van nationale verwijzingsportalen bankgegevens (in Nederland in september 2020 in werking getreden) op Europees niveau, en bepalingen omtrent databescherming. Uiteraard zullen de voorgestelde toepassingen hun weerslag hebben op private instellingen die onder de AML-regelgeving vallen, echter kennen de genoemde thema's al een basis in Europese en Nederlandse regelgeving. Het doel van de verordening is vooral stimulering van meer informatie-uitwisseling tussen bevoegde publieke autoriteiten en intensievere samenwerking daartussen, zoals de FIU, nationale toezichthouders, AMLA en aansluiting ook opsporings- en handhavingsautoriteiten, zoals Europol en Europees Openbaar Ministerie.

Anti-witwasverordening

- Het is de bedoeling dat naast de zesde anti-witwasrichtlijn de anti-witwasverordening van kracht wordt. Deze verordening zal na vaststelling direct van kracht zijn en behoeft dus geen omzetting in nationale wetgeving zoals bij een richtlijn. Voordeel hiervan is dat er eenduidig kader ontstaat en afdwingbaar is. Veel inhoudelijke bepalingen uit de Vierde Europese Anti-witwasrichtlijn komen terecht in deze verordening.

De voorgestelde verordening bevat in vergelijking met de voorgestelde richtlijn veel meer een inhoudelijke uiteenzetting van CDD-normen, juist gericht op de private sector. De kernverplichtingen die gelden voor meldplichtige instellingen blijven intact, zoals de risicobaseerde benadering, de kernonderdelen van het cliëntenonderzoek en melding van ongebruikelijke transacties. Het gaat vooral om harmonisatie van eenduidige uitgangspunten, kaders en definities. De verordening staat uitgebreider stil bij een aantal thema's en geeft daarover meer duidelijkheid: zoals het groepsbeleid, mogelijkheden voor meldplichtige instellingen om gebruik te maken van elektronische identificatie en verificatie en ten aanzien van PEP's en kwalificatie van hoogrisicolanden door de EU (meer aansluiting zoeken bij de methodologie van de FATF) geeft het op onderdelen verdere uitwerking. Deze wijzigingen zijn vooral kaderstellend bedoeld naar mijn mening. De basis hiervoor is al aanwezig in Nederlandse regelgeving. Ik verwacht hieruit geen grote impact. Echter verdient het hierbij wel vermelding dat de Europese AMLA ook bevoegd is om richtsnoeren vast te stellen over meerdere thema's. Daaruit zou enerzijds verduidelijking kunnen voortkomen, maar tegelijkertijd ook impact op de dagelijkse uitvoeringspraktijk van CDD.

De verordening bevat verder een aantal bepalingen waarin de teugels juist wel worden aangehaald. Het gaat hierbij om:

- Crypto-asset service providers³ en residence scheme operators⁴ die ook onder de AML-regelgeving komen te vallen
- Introductie van de verplichting voor juridische entiteiten die buiten de EU zijn gevestigd, maar een link hebben met de EU, om informatie over UBO's op verzoek te ontsluiten.
- Openbaarmakingsverplichtingen voor nominees.⁵
- Verbod op aandelen aan toonder die niet door intermediairs en vennootschappen op gereguleerde markten (zoals beursgenoteerde ondernemingen) worden gehouden.

3 Een aanbieder van cryptoactivadiensten als omschreven in artikel 3, lid 1, punt 8 van 'Verordening [referentie invoegen – voorstel voor een verordening betreffende markten in cryptoactiva en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2019/1937 – COM(2020) 593 final]' wanneer deze een of meer cryptoactivadiensten verricht als omschreven in artikel 3, lid 1, punt 9 van die verordening.

4 Marktdeelnemers die namens onderdanen van derde landen betrokken zijn bij verblijfsregelingen voor investeerders. Het gaat hierbij om regelingen waarbij het burgerschap van een lidstaat wordt aangeboden in ruil voor vooraf bepaalde betalingen en investeringen.

5 Persoon of (financiële) instelling die in 'naam' eigenaar is van aandelen of een bedrijf en voor de werkelijke aandeelhouder een aantal diensten verricht.

Op het moment van schrijven zitten we in het stadium dat het Europees Parlement zich buigt over de voorstellen van de Europese Commissie. De zienswijze van het Europees Parlement zal vast nog interessante discussies tussen gremia van de EU opleveren. Het Europees Parlement heeft namelijk een aantal standpunten dat verder gaat dan die van Europese Commissie. Vooral de onderstaande punten zijn interessant en mogelijk impactvol:

- Gezien het risico van misbruik door criminelen willen Europarlementariërs alle vormen van burgerschap door investeringen ('gouden paspoorten') verbieden en sterke AML-controles opleggen op verblijf door investeringen ('gouden visa').
- Verlaging van de limiet voor contante betalingen. In het oorspronkelijk voorstel was als grens 10.000 euro voorgesteld. EU-landen zullen hierbij de optie hebben om voor een lagere grens te kiezen. Het Europees Parlement stelt als limiet 7.000 euro voor. De introductie van een limiet voor contante betalingen zal ertoe leiden dat de toepasselijkheid van de Wwft voor de meeste handelaren in zaken van contante grote waarde vervalst, concreet dus ook de verplichting om cliëntenonderzoek te doen en melding van ongebruikelijke transacties.
- Het EP wenst dat personen met een legitiem belang, zoals journalisten, verslaggevers, maatschappelijke organisaties en instellingen voor hoger onderwijs, toegang moeten kunnen krijgen tot het UBO-register, met inbegrip van de centraal gekoppelde registers.
- Het Europees Parlement wil met het oog op de aantrekkelijkheid van goederen voor criminaliteit dat lidstaten informatie verzamelen over de eigendom van goederen zoals jachten, vliegtuigen en auto's van meer dan 200.000 euro of die in vrije zones zijn opgeslagen.
- Verder is de inzet van het Europees Parlement dat onder economisch eigendom wordt verstaan het hebben van 15% plus één aandeel, of stemrecht, of een ander direct of indirect eigendomsbelang, of een bedrijf met een hoger risico op witwassen of financiering van terrorisme. Met name dit item zou operationeel grote impact kunnen hebben op de cliëntenonderzoeken van meldplichtige instellingen, zowel in het acceptatie- als reviewproces. Daarnaast zou het ook impact hebben op de UBO-registers, zowel qua opgave van UBO's als het beheer van het register. Hierbij verdient het wel vermelding dat het gaat om conceptvoorstellen die de formele wetgevingsprocedure van de EU nog moeten doorlopen.

De wetgevingsvoorstellen van de Europese Commissie doorlopen het reguliere wetgevingstraject, waarbij er afstemming plaatsvindt met het Europees Parlement en de Europese Raad. Op het moment van schrijven zijn de genoemde wetsvoorstellen aanhangig bij het Europees Parlement.⁶ Vervolgens zal de Raad van de Europese Unie het advies van het Europees Parlement over een commissievoorstel aanvaarden of afwijzen.

Blijft van belang om het in de gaten te houden, maar wel met een slag om de arm tot aan de definitieve teksten en vaststelling.⁷

Conclusie

De nieuwe wetgevende voorstellen van de Europese Unie zijn vooral bedoeld om de zelfstandige grensoverschrijdende slagkracht van de EU te vergroten door te werken vanuit een eenduidiger kader, gelijke uitgangspunten en een gelijk spelveld. Het kan worden beschouwd als een verbreding en verdieping van de bestaande kaders. Het Europees Parlement lijkt met haar standpunten wel in te zetten op een aantal aanscherpingen, waarover nog wel besluitvorming moet plaatsvinden. Ook kan de nieuwe Europese AML-autoriteit een nieuwe dynamiek doen ontstaan, in het internationaal spelveld van o.a. de financiële sector en toezichthouders, zowel met publicatie van richtsnoeren als het feitelijke toezicht.

Mr. Musa Elmas CCP is als (interim) senior compliance officer/CDD-expert, adviseur en trainer werkzaam. Sinds december 2019 doet hij dit als zelfstandig ondernemer onder de bedrijfsnaam Elmas Compliance & Due Diligence. Musa is tot december 2019 ruim 10 jaar werkzaam geweest bij het Nederlands Compliance Instituut.

De nieuwe Europese AML-autoriteit kan een nieuwe dynamiek doen ontstaan, in het internationaal spelveld van o.a. de financiële sector en toezichthouders, zowel met publicatie van richtsnoeren als het feitelijke toezicht.

⁶ Datum van raadpleging 28 april 2023.

⁷ www.europa-nu.nl/id/vh7joghuo2mz/eerste_lezing_raad

1 Wat kan er volgens jou anders?

De private sector heeft onmiskenbaar een belangrijke rol bij de bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering, maar een publiek-private samenwerking is onontbeerlijk als we een deuk in een pak boter willen slaan op het vlak van de repressieve bestrijding. Prioritering van dit thema, creatie van voldoende capaciteit/middelen, kennisdeling in de anti-witwasketen en waar mogelijk wegnemen van hobbels op privacyterrein¹ zijn naar mijn mening belangrijke randvoorwaarden daarvoor.

Ook zou ik graag een lans willen breken voor meer evenwicht tussen de investeringen vanuit de private sector en de publieke sector. Heel veel ligt of komt uiteindelijk toch weer op het bordje van de private sector terecht. Ondanks vele maatschappelijke uitdagingen voor de overheid, mag aandacht, de capaciteit en bovenal de middelen voor dit belangrijke thema zeker niet ontbreken. De investeringen vanuit de overheid staan naar mijn mening niet in verhouding tot de investeringen vanuit de private sector.

Verder zou ik graag willen accentueren dat criminaliteitsbestrijding an sich niet de enige en belangrijkste drijfveer is op het gebied van CDD. In de laatste jaren, met name door handhavingsmaatregelen van toezichthouders en het OM, is die perceptie steeds meer ontstaan. Uiteindelijk is het ons allemaal te doen om het hogere doel van het bereiken en instandhouden van een veilige, stabiele en integere financiële sector en dit kunnen en moeten we naar mijn mening nog meer uitdragen.

2 En wat kan de compliance officer anders doen

Creëer laagdrempelige, maar voortdurende bewustwording en kom proactief, tijdig in actie met multidisciplinaire projecten omtrent CDD.

Ik wil compliance officers graag meegeven om intern voortdurend aandacht te vragen voor de urgentie en relevantie van compliancethema's zoals CDD en de creatie/instandhouding van bewustwording daarover. Met het doel om draagvlak te creëren binnen alle geledingen van de organisatie, zodat er toe wordt gewerkt naar een duurzame en zelfredzamere organisatie. Een belangrijk praktisch voordeel is dat de compliance-functie toegang heeft tot alle geledingen binnen een organisatie en in staat is om actuele thema's op de agenda te krijgen van gremia, zoals directie, RvB en RvC.

In mijn beleving is bewustwording van de urgentie en relevantie, waar de compliance officer een initiërende en faciliterende rol in heeft, belangrijk voor de creatie van doortastendheid in een organisatie in plaats van het souffleren van onze collega's met diepgaande inhoudelijke adviezen of rapporten, of kennisoverdracht over de details van wet- en regelgeving, of gevraagd dan wel desgevraagd delen van je zienswijze over bepaalde klantdossiers of monitoringsresultaten.

In mijn dagelijkse praktijk neem ik steeds vaker deel aan proactieve CDD-projecten die vroegtijdig geïnitieerd worden onder begeleiding van of in ieder geval betrokkenheid van de hoogste gremia van financiële ondernemingen, zoals leden van de raad van bestuur, Task Forces en directies. Daarmee ontstaat er gerichte en duurzame aandacht voor compliancethema's. De kracht van deze projectgroepen ligt vooral in de betrokkenheid van functionarissen die verschillende disciplines vertegenwoordigen in een organisatie, zoals operations, CDD-experts, risk & compliance coördinatoren, compliance officers en leidinggevenden met besluitvormende bevoegdheden. Deze multidisciplinaire aanpak komt de organisatiebetrokkenheid en doortastendheid ten goede.

Mijn tip is dan ook om onder het genot van een kop koffie een kort A4'tje bespreekbaar te maken met collega's die de groepsbrede compliance-portefeuille in beheer hebben (denk aan een bestuurslid of de AML-officer) en daarbij aandacht te vragen voor de ontwikkelingen, interne status, acties en het prikkelen van een luisterend oor voor je adviezen. In een informelere setting werken aan bewustwording kan prima, ook met genoemde collega's.

Mijn ervaring is dat een dergelijke korte brief en onderhoud het veel beter doet dan uitgebreide rapportages die eens in de zoveel maanden op de agenda staan en formeel worden besproken. Overigens kunnen reguliere en vernieuwende initiatieven elkaar prima aanvullen, kwestie van 'én' i.p.v. 'of'.

¹ Zie ook daarover de interviews met [Hennie Verbeek-Kusters](#) en [Jaap-Jan Daverschot](#) in deze editie.

DE IMPLEMENTATIE VAN DE EU ANTI-WITWASRICHTLIJNEN IN DIVERSE LIDSTATEN: EEN VERGELIJKING

Niels Arends

De EU anti-witwasrichtlijnen (hierna de Richtlijnen) vereisen dat Europese lidstaten maatregelen nemen ter bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering. Hoewel de EU met de Richtlijnen harmonisatie van AML/CFT-wetgeving beoogt, hebben lidstaten enige mate van flexibiliteit bij het implementeren van deze eisen in nationale wetgeving.

Hierdoor kunnen er enkele variaties en aanpassingen ontstaan in de manier waarop lidstaten zowel de Richtlijnen implementeren als inzetten. Dergelijke verschillen zullen vaak het resultaat zijn van nationale discretie: Juridische tradities, institutionele kaders en beleidsbehoeften zorgen voor variaties in de implementatie.¹ De EU staat lidstaten derhalve ook toe om verschillende standpunten in te nemen over de betekenis en reikwijdte van bepaalde bepalingen in de Richtlijnen.²

Dit artikel gaat in op de verschillen tussen AML/CFT-wetgeving tussen een aantal EU-lidstaten. Zoals recentelijk door Rossel, Unger en Ferwerda is aangegeven, wordt nog relatief weinig onderzoek verricht naar variaties in de implementatie van de Richtlijnen.³ Een dergelijke beschouwing kan inzicht geven in het (dis)functioneren van de Richtlijnen, alsook ideeën geven voor de eigen (lees: Nederlandse) implementatie van deze variant van supranationale wetgeving.

Een vergelijking kan potentieel veel behelzen. Hier is gekozen voor drie aandachtsgebieden, omdat juist deze relatief veel worden besproken in de media, het openbaar discours en wetenschappelijke literatuur: 1) De implementatie van het UBO-register; 2) de reikwijdte van wetgeving; en 3) de strafbaarstelling van witwassen.

Implementatie van het UBO-register

Alle EU-lidstaten moesten uiterlijk op 10 januari 2020 een 1) openbaar register voor UBO's van bedrijven en andere rechtspersonen opstellen; 2) alsook een privaat UBO-register voor trusts en soortgelijke juridische constructies. Op dit moment hebben de meeste EU-lidstaten de beide vereisten geïmplementeerd – alleen enkelingen lukt het niet om de eisen op te volgen.⁴

Opvallend is het gebruik van de UBO-definitie. Artikel 3 lid 6 van de vierde anti-witwasrichtlijn luidt: "Elke natuurlijke perso(o)n(en) die de uiteindelijke eigenaar is (zijn) van of zeggenschap heeft (hebben) over de client en/of de natuurlijke perso(o)n(en) voor wiens/wier rekening een transactie of activiteit wordt verricht (...)"⁵ Een aantal EU-lidstaten heeft gekozen voor een gedetailleerde koppeling van entiteiten aan deze definitie. In Oostenrijk noemt de wet naast de definitie voor bedrijven en andere juridische entiteiten, een specifieke

1 Over het implementatieproces van de richtlijnen, zie I. Zavoli en C. King, 'The Challenges of Implementing Anti-Money Laundering Regulation: An Empirical Analysis', in: *Modern Law Review*, 2021, vol. 84, nr. 4, 740-771.

2 Evenzeer heeft tijdsdruk bij veel lidstaten geleid tot een wat directere implementatiebenadering (en vooral bij de Vierde en Vijfde richtlijnen) in tegenstelling tot landen die de Richtlijnen zorgvuldig hebben bestudeerd alvorens concrete wetgevingsmaatregelen te nemen – met verschillen in nationale wetgeving tussen lidstaten als gevolg. Zie: R. Parveen, 'Impact of anti-money laundering legislation in the United Kingdom and the European Union', in: *International Journal of Economics and Management Systems*, 2020, vol. 5, 118-122.

3 L. Rossel, B. Unger en J. Ferwerda, 'Shedding light inside the black box of implementation: Tax crimes as a predicate crime for money laundering', in: *Regulation and Governance*, 2022, vol. 16, 781-782.

4 Voor een algemene discussie over de vastlegging van ultimate beneficial owners, zie M. Harari et al., *Ownership Registration of Different Types of Legal Structures from an International Comparative Perspective. State of Play of Beneficial Ownership - Update 2020*, 2020.

5 Directive (EU) 2018/1673.

definitie voor trusts en stichtingen.⁶ België maakt via de Wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten (afgekort 'De anti-witwaswet') onderscheidt tussen specifieke definities voor bedrijven, (internationale) non-profitorganisaties en stichtingen, fiduciaire overeenkomsten, trusts of soortgelijke juridische entiteiten.⁷ Malta heeft, naast verschillende definities voor bedrijven, stichtingen en trusts en gelijksoortige structuren, een andere UBO-definitie voor verenigingen opgenomen in de *Companies Act*.⁸

Een gedetailleerde definitie kan helpen bij het nauwkeurig identificeren en registreren van UBO's voor verschillende soorten entiteiten. Dit kan bijdragen aan het verminderen van misverstanden en mogelijke fouten bij het vaststellen van de werkelijke UBO's. Bovendien kan het gebruiken van specifieke definities voor verschillende entiteiten helpen bij het gericht vastleggen van relevante informatie, ofwel een betere en specifiekere rapportage. Specificering kan echter ook nadelen hebben. Zo kan het hebben van verschillende definities voor entiteiten het UBO-registratieproces complexeren maken. Het leidt mogelijk tot verwarring en moeilijkheden bij het begrijpen en toepassen van de juiste definitie voor elke entiteit, vooral als er bij clientonderzoek meerdere soorten entiteiten betrokken zijn.⁹ Tevens kan een gedetailleerde definitie de administratieve last c.q. rompslomp voor zowel entiteiten als de autoriteiten die het UBO-register beheren vergroten. Dergelijke problemen zijn – buiten landen als Frankrijk, Duitsland en Italië – ook vastgesteld in Nederland.¹⁰ Ook kan het hanteren van verschillende definities door lidstaten internationale harmonisatie bemoeilijken. Immers, het vergelijken en uitwisselen van informatie tussen landen kan complexer worden als de definities niet consistent zijn.¹¹

De Richtlijnen bieden niet expliciet ruimte voor uitzonderingen op de registratie van UBO's. Toch hebben de meeste EU-landen vrijstellingen opgenomen. De meeste van deze vrijstellingen hebben betrekking op entiteiten die onder directe of indirecte controle staan van overheidsinstanties of zijn genoteerd aan de beurs. Nederland kent via de Wwft een vrijstelling voor het vastleggen van UBO's bij beursgenoteerde ondernemingen die voldoen aan de EU Richtlijn Transparantie.¹² Oostenrijk kent via haar WiEReG-wet vrijstellingen voor landbouwgemeenschappen, zelfstandige ondernemers en kerken.¹³ Aanvankelijk had Nederland ook een vrijstelling voor kerken, maar op 10 december 2019 heeft de Tweede Kamer deze vrijstelling afgeschaft, zodat kerken nu ook hun UBO's moeten registreren.¹⁴ Vrijstellingen voor bepaalde sectoren kunnen de administratieve lasten verminderen, met name voor sectoren waarin het identificeren en registreren van UBO's complex of onpraktisch kan zijn. Dit kan de nalevingskosten verlagen en de efficiëntie bevorderen. Daarentegen kunnen vrijstellingen het risico op misbruik ook vergroten, aangezien bepaalde sectoren mogelijk doelmatig worden gebruikt om illegale activiteiten te verhullen.¹⁵ Het is hierom belangrijk om een evenwicht te vinden tussen het bieden van vrijstellingen voor specifieke sectoren; het waarborgen van transparantie; en het voorkomen van misbruik van het UBO-register.

Evenzeer verschillen lidstaten in het definiëren van de UBO op basis van eigenaarschap: Waar de meeste landen spreken van een UBO wanneer ten minste 25 procent van het eigendom of zeggenschap in de handen ligt van een (rechts)persoon, spreekt de Litouwse (en tot voor kort Spaanse) wetgeving al van een UBO bij 10 procent eigenaar- of zeggenschap.¹⁶ In Slovenië en Malta zal een (rechts)persoon in eerste instantie als UBO worden gekwalificeerd bij 25 procent eigenaarschap – maar de wet laat toe dat (rechts)personen ook bij een lager percentage als UBO kunnen worden gekwalificeerd.¹⁷ Dit verschil in UBO-definitie kan leiden tot 'forumshopping', waarbij personen en entiteiten proberen te profiteren van de verschillen tussen landen om belangen te maximaliseren.¹⁸ Dusdanig kunnen eigen-

6 De wet: Wirtschaftliche Eigentümer Registergesetz, zie www.ris.bka.gv.at.

T. Barth, 'Finanzstrafrechtliche Aspekte und Neuerungen des Wirtschaftlichen Eigentümer Registergesetzes (WiEReG)', in: *Zeitschrift für Steuerstrafrecht und Steuerverfahren*, 2020, vol. 1, 74-78.

7 Wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten, Artikel 4, Lid 25-27.

8 Companies Act, Artikel 127, Lid 1-6.

9 A. L. Martinez, *Beneficial Ownership Transparency: Accomplishment and Obstacles*, 2021.

10 A. Knobel et al., *The State of Play of Beneficial Ownership Registration: A Visual Overview*, 2018.

11 T. Van der Merwe, 'Beneficial ownership registers: Progress to date', in: *U4 Anti-corruption Helpdesk en Transparency International*, april 2020, 2-21.

12 Zie Artikel 3 Uitvoeringsbesluit Wwft 2018.

13 WiEReG, Artikel 1 ('Geltungsbereich').

14 Zie: www.eerstekamer.nl

15 A. Knobel, *Transparency of Asset and Beneficial Ownership Information*, 2020.

16 Europese Commissie, *Commission Staff Working Document. Impact Assessment accompanying the Anti-money Laundering Legislative Package*, 2021, 15-16.

17 PWC, *Implementation of the UBO Registration requirement in the EU/EEA countries*, 2022, 6.

18 M. Arnone en L. Borlini, 'International anti-money laundering programs: Empirical assessment and issues in criminal regulation', in: *Journal of Money Laundering Control*, 2010, vol. 13, nr. 3, 226-271.

domsstructuren worden aangepast om te voldoen aan de drempelvereisten in het ene land om te vermijden dat men als UBO wordt aangemerkt in het andere land.

De reikwijdte van wetgeving

Volgens artikel 5 van de vierde anti-witwasrichtlijn mogen lidstaten strengere regels invoeren in hun nationale AML-wetten, zoals het opnemen van meer entiteiten die aan AML/CFT-wetgeving moeten voldoen. Een goed voorbeeld van afwijkende regels in de nationale wetgeving kan worden gegeven aan de hand van een vergelijking van de Belgische en Nederlandse antiwitwaswetgeving, en specifiek de wettelijkheid van de voetballerij. Volgens de Belgische anti-witwaswet omvatten verplichte entiteiten alle entiteiten die zijn voorgeschreven in de Vierde richtlijn. Echter, aangezien deze Richtlijn strengere regels toestaat volgens artikel 5, heeft de Belgische regering ervoor gekozen ook voetbalclubs op te nemen in de reikwijdte van entiteiten die onder de anti-witwaswet vallen. Ook in Spanje en Duitsland vallen voetbalclubs onder witwaswetgeving. In Nederland, daarentegen, is de betaalde voetballerij niet genoemd als wettelijk in de Wet ter voorkoming van witwassen en terrorismefinanciering, ondanks duidelijke signalen dat het witwasrisico bij Nederlandse voetbalclubs niet moet worden onderschat.¹⁹

De FATF waarschuwde al in 2009 voor de risico's van witwassen in de voetbalsector en stelde voor om uniforme wetgeving op te leggen aan de voetbalsector om witwassen te bestrijden.²⁰ Verder concludeerde ook Europol in een rapport dat de voetbalsector, met zijn zeer lucratieve 'transfermarkt', bijzonder kwetsbaar is voor witwassen en andere georganiseerde criminaliteit.²¹ Daarnaast stelde de Europese Commissie al in juli 2019 via haar Supranational Risk Assessment vast dat er behoefte is aan maatregelen tegen witwassen in de voetbalsector; en raadde de commissie EU-lidstaten specifiek aan om maatregelen te nemen.²² Dit advies is slechts door enkele lidstaten opgevolgd.

Buiten het professioneel voetbal, wordt door EU-lidstaten ook verschillend gedacht over de wettelijkheid van andere entiteiten. In Litouwen vallen crowdfunding platformen wel onder AML/CFT-wetgeving, waar dit in veel andere lidstaten niet het

geval is.²³ In Tsjechië worden administrateurs van emissieplatformen als wettelijk gezien; en in Frankrijk geldt hetzelfde voor *Les greffiers des tribunaux de commerce* (de Franse Kamer van Koophandel).²⁴

Gronddelicten en straffen

De Richtlijnen bevatten ook bepalingen met betrekking tot het straffen van witwassen en terrorismefinanciering.²⁵ Zo worden lidstaten verplicht om witwassen en terrorismefinanciering te definiëren als ernstige strafbare feiten. Lidstaten moeten ervoor zorgen dat deze misdrijven strafrechtelijk worden vervolgd en passende sancties worden opgelegd. De Richtlijnen vereisen verder dat de sancties voor witwassen en terrorismefinanciering effectief, evenredig en afschrikkend zijn. Ook moedigen de Richtlijnen de lidstaten aan om witwassen en terrorismefinanciering niet alleen strafbaar te stellen, maar ook medeplichtigheid en poging tot deze misdrijven.

Hoewel uit een recentelijk rapport van de EU blijkt dat deze eisen steeds beter geïmplementeerd zijn in nationale wetgeving, maakt onderzoek ook duidelijk dat lidstaten nog zeer verschillen in het aanpakken van witwassen op de volgende punten:

1. Wat als gronddelict voor witwassen wordt beschouwd.

De aanbevelingen van de FATF definiëren 21 grondmisdrijven, die volgens de Europese Richtlijnen moeten worden overgenomen in nationale wetgeving.²⁶ De FATF gaf in 2022 aan dat deze aanbevelingen niet consistent zijn geïmplementeerd in de nationale strafrechtelijke wetgeving van (sommige) EU-lidstaten.²⁷ In de praktijk betekent dit dat een transactie aan sommige EU-lidstaten wel wordt toegestaan, terwijl deze in een andere als een misdrijf wordt beschouwd. Een goed voorbeeld betreft het aanwijzen van fiscale misdrijven als gronddelict voor witwassen. De vierde anti-witwasrichtlijn geeft in Artikel 3 Lid f expliciet aan dat "...alle strafbare feiten, met inbegrip van fiscale misdrijven in verband met directe belastingen en indirecte belastingen..." strafbaar moeten worden gesteld.²⁸ Echter, waar in Nederland belastingfraude (of andere fiscale misdrijven) mogelijk als gronddelict kan worden gezien voor witwassen, kan dit niet in Spanje, Duitsland, Italië, Tsjechië, Slowakije, Griekenland, Estland, Letland, Zweden en Finland.²⁹

19 Zie bijvoorbeeld: www.banken.nl: DNB: Banken moeten risico's voetbal beter monitoren 2017; maar ook P. Steenwijk, 'Buitenspel: Witwassen en Regulering in het Professionele Voetbal', *De Compliance Officer*, 2020, vol. 34, 22-27.

20 FATF, *Money Laundering through the Football Sector*, 2019.

21 Europol, *The involvement of organized crime groups in sports corruption. Situation report*, 2020.

22 Europese Commissie, *Report from the commission to the European parliament and the council on the assessment of the risk of money laundering and terrorist financing affecting the internal market and relating to cross-border activities*, 2019.

23 Europese Commissie, *Commission Staff Working Document. Impact Assessment accompanying the Anti-money Laundering Legislative Package*, 15, 2021.

24 Ibidem, 15.

25 Met name in de Zesde Richtlijn: EU Directive 2018/1673.

26 Zie: FATF, *FATF Recommendations. International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism and Proliferation*, 2023.

27 FATF, *Report on the state of effectiveness and compliance with the FATF Standards*, 2022.

28 Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015.

29 L. Rossel, B. Unger en J. Ferwerda, 'Shedding light inside the black box of

Criminelen zouden mogelijk kunnen profiteren van het ontbreken van bepaalde gronddelicten (denk aan fiscale misdrijven), waardoor het moeilijker wordt om op Europees niveau gelijk en effectief op te treden tegen bepaalde groepen witwassers. Bovendien zal het hanteren van verschillende gronddelicten de samenwerking tussen buurlanden bemoeilijken, omdat het definiëren en behandelen van witwassen en gerelateerde misdrijven mogelijk niet op elkaar aansluit.

2. De zwaarte van straffen.

Het Europees Hof van Justitie heeft aangegeven dat wanneer wetgeving van de Europese Unie niet een specifieke straf noemt voor een inbreuk op een EU-wet (of daarvoor verwijst naar andere wetten, regelgeving of administratieve bepalingen), lidstaten de vrijheid hebben om zelf te kiezen wat geschikte straffen zijn. Aangezien de Richtlijnen alleen vereisen dat de straffen in overeenstemming zijn met de ernst van het witwassen en de impact ervan op de samenleving, varieert de zwaarte van straffen voor witwassen aanzienlijk binnen de Europese Unie. Waar Liechtenstein, België en Duitsland een maximum gevangenisstraf van vijf jaar opleggen voor het witwassen van crimineel verkregen vermogen, kan een gevangenisstraf voor dit misdrijf in Slowakije en Malta oplopen tot twintig jaar. Ook verjaringstermijnen verschillen aanzienlijk: Terwijl Oostenrijk een verjaringstermijn van dertig jaar hanteert voor witwassen, betreft dit vijf jaar in Litouwen.³⁰

Uiteraard kunnen uiteenlopende straffen het afschrik-effect van wetgeving tegen witwassen verminderen. Als witwassers weten dat witwassen in het ene land zwaarder gestraft wordt dan in het andere land, kan dit hen aanmoedigen om de witwasactiviteiten te verplaatsen naar landen met mildere straffen. Een effectieve witwasbestrijding wordt hiermee bemoeilijkt.

Conclusie

Op Europees niveau wordt er aanzienlijk nadruk gelegd op de harmonisatie van nationale anti-witwaswetten en het versterken van de samenwerking tussen de lidstaten om AML/CFT-risico's tegen te gaan. Ondanks ontwikkelingen in de wetgeving, bestaat er een terechte bezorgdheid over de kloof tussen de wetgeving van sommige lidstaten. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de Europese Commissie al in 2021 aanzet gaf om de Richtlijnen om te laten zetten naar een Verordening.³¹ De hoop is dat hiermee de risico's die gepaard gaan met discrepanties tussen de AML/CFT-wetgeving van lidstaten opgelost worden. Of dat ook het geval zal zijn, valt nog te bezien.

implementation: Tax crimes as a predicate crime for money laundering', in: *Regulation and Governance*, 2022, vol. 16, 789.

30 Ibidem, 791.

31 Voor een bespreking van dit voorstel, zie T. Wahl, 'AML Package II: Commission Proposes AML Regulation', in: *EUCRIM: Protection of the EU's Financial Interests in the Current Multiannual Financial Framework*, 2021, vol. 3, 154-155.

Mijn hoop is dat met de harmonisering van wetgeving een risico gebaseerde aanpak wordt toegepast. Inspanningen moeten, wat mij betreft, gericht worden op sectoren en activiteiten die het grootste risico lopen op witwassen, zoals banken, financiële instellingen enzovoorts. Als vanuit onderzoek duidelijk is dat ook het betaald voetbal een risicovolle sector is, dan zal ook deze sector moeten worden toegevoegd aan de nieuwe AML Verordening. Daar staat tegenover: Wanneer crowdfunding platformen maar op zeer kleine schaal een risico vormen, moet worden afgevraagd of verregaande wetgeving voor deze activiteit wel nodig is.

Ik neem aan dat nieuwe AML wetgeving ook expliciet aandacht biedt aan het verbeteren van transparantie, aangezien dit (nog steeds) een significant probleem lijkt te zijn.³² Dus: Stel hogere transparantienormen vast voor vennootschappen, trustkantoren en andere entiteiten die gevoelig zijn voor witwassen. Dit kan onder meer door laatstgenoemden verplicht te maken om informatie bij te houden over de bron van fondsen.

Tot slot: Wil de EU dat de nieuwe lichter aan wetgeving gaat slagen, dan moet ook de aard van internationale samenwerking veranderen. Witwassen is een grensoverschrijdend probleem dat – op zijn minst – internationale samenwerking vereist om effectief te kunnen worden aangepakt. Uit meerdere recente onderzoeken is gebleken dat de aanpak van witwassen op lokaal niveau (d.w.z., binnen de lidstaten) doorgaans goed functioneert, maar in het geval van grensoverschrijdende praktijken dit anders ligt.³³ Het ontwikkelen en delen van geavanceerde technologische hulpmiddelen kan de detectie en preventie van witwassen verbeteren. Hoewel sommige landen wellicht beperktere middelen en expertise beschikken om dit soort gereedschap in te zetten, kan via trainingen en technische bijstand door concullega's uit andere lidstaten het vermogen worden vergroot om witwassen aan te pakken. Ofwel: Het verbeteren van de aanpak van witwassen vereist een gezamenlijke inspanning van landen, internationale organisaties en relevante belanghebbenden. Met de harmonisering van wetgeving alleen wordt niks bereikt.

Niels Arends is junior compliance officer bij het Nederlands Compliance Instituut.

32 C. Pacini et al., 'An Analysis of Money Laundering, Shell Entities, and No Ownership Transparency That Washes off and on Many Shores: A Building Tidal Wave of Policy Responses', in: *The Kansas Journal of Law and Public Policy*, 2020, vol. 30, nr. 1, 1-36.

33 O. Reznik, M. Utkina, O. Bondarenko, 'Financial intelligence (monitoring) as an effective way in the field of combating money laundering', in: *Journal of Money Laundering Control*, 2023, vol. 26, nr. 1, 94-105; S. S. Yeh, 'New OSCE Recommendations to Combat Corruption, Money Laundering, and the Financing of Terrorism', in: *Laws*, 2022, vol 11, nr. 2, 23.

JAAP-JAN DAVERSCHOT

**“NIET IEDER DOSSIER
HOEFT EEN REMBRANDT
TE ZIJN”**

In Nederland wassen criminelen naar schatting zestien miljard euro wit, waarvan slechts twee procent daadwerkelijk in beslag wordt genomen. Het blijft lastig grip te krijgen op Anti Money Laundering (AML). CDD-interim manager en -trainer Jaap-Jan Daverschot pleit voor meer focus en leiderschap bij alle betrokken instanties.

“In 2006 kwam Customer Due Dilligence (CDD) op mijn pad. Op 1 januari begon ik als business controller bij de Rabobank en een van mijn taken was klantintegriteit. Toen nog een klein aandachtsgebied. Onbewust hadden we het idee dat slechte klanten vooral bij andere banken zaten. De lokale Rabobank kende zijn klanten immers goed. Vervolgens kwamen alle stormen met DNB, tot aan vragen in de Tweede Kamer toe. De rest is geschiedenis. Het sloeg door. Niet achter iedere dossier zat een beroeps crimineel. Dat is overigens niet Rabobank specifiek, alle andere banken hebben dezelfde ontwikkeling doorgemaakt.

De essentie van CDD is je klant kennen en snappen wat hij doet. Wat mij aanspreekt in AML is de puzzel leggen, uit een beperkte hoeveelheid informatie het plaatje snappen. Dat is een eureka-moment, met name als het foute boel is. Daarnaast wil ik maatschappelijk bijdragen. Ik denk dat we met elkaar mooie en goede dingen kunnen doen. Terrorisme- en witwasbestrijding is daar een van.

Een voorbeeld. Ik was leidinggevende bij een bank en stuurde een analistenteam aan. We hadden een klant die wat vastgoed-investeringen had. Op zich leek er niks mis mee, tegelijkertijd was het verhaal vaag. Wat voor vastgoed was het precies? Kijk eens met Google Street View wat voor panden dat in de binnenstad zijn, opperde ik. Wat bleek? Die man had gewoon drie bordelen. Daarom kwam hij met al dat contante geld aan. Er is geen bank die dat soort zaken wil faciliteren.

Ik probeer mensen te stimuleren efficiënt te kijken en tegelijkertijd out-of-the-box te denken. Je bent een goede analist als je al je zintuigen openhoudt. Iedereen kan leren een werklijstje af te vinken. Een stukje schrijven en klaar. Dat zie je bij veel banken gebeuren. Maar het gaat er juist om dat je vanuit een helikopterview overziet wat er gebeurt. Zonder dat je dagen en dagen met een dossier bezig bent.

Vergeet de werkinstructie en neem een helikopterpositie in. Probeer het te snappen. Vind je het niet logisch? Blijf dan doorvragen en doorzoeken. Totdat je het wel logisch vindt. En durf keuzes te maken. Weet wanneer je kan stoppen. In teams zeg ik altijd: niet ieder dossier hoeft een Rembrandt te zijn. Anders ben je gewoon geld aan het verbranden. Er zijn veel externen in dit

vakgebied, dus ieder uur is kostbaar. Durf ook op tijd de hulpvraag te stellen. Niemand weet alles. Bij verkeerde aannames ga je namelijk fouten maken.

Inhoudelijke kennis

Het grootste probleem bij CDD- en AML-afdelingen zit niet bij analisten maar bij de leiding. Een van de grootste misvattingen is dat je als manager geen inhoudelijke kennis hoeft te hebben. Vaak wordt er alleen op aantallen gestuurd. Dat is meestal een signaal dat het hoger management niet begrijpt waar ze mee bezig zijn. Snap je de business niet? Dan kun je geen leidinggevende zijn. CDD is namelijk een vak, een ambacht.

Je klant goed leren kennen, kost tijd. Zodra de prioriteit bij aantallen ligt, gaan mensen alleen een checklist afwerken. Onder het motto van risicogericht werken, mis je dingen. Je ziet dat bij allerlei instanties gebeuren. Na twee jaar komen ze er dan bij een interne audit achter dat de kwaliteit van de dossiers slecht is. Of erger nog, DNB stelt dit vast. De organisatie bijt zichzelf zo in de staart.

Alles begint bij leiderschap. Churchill zei ooit: *'Tact is the ability to tell someone to go to hell in such a way that they look forward to the trip.'* Zonder inhoudelijke kennis, gecombineerd met soft skills, kan een manager moeilijk motiveren. Daarnaast moet hij medewerkers faciliteren om hun werk goed te kunnen doen. Het begint met uitleg geven. Waarom doen we dit? Vaak blijft dat hangen in zweverige, abstracte formuleringen. Maar het is heel simpel. Je bestrijdt witwassen. Want als je witwassen faciliteert, betaal je mee aan een criminele organisatie die steelt, bedreigt en mensen afperst of zelfs vermoordt.

Een ander voorbeeld. Een bank had een mannelijke klant van midden twintig die in de export van groente en fruit zat. Hij had geen achtergrond in deze branche en had er ook geen affiniteit mee. Vanaf de start van zijn bedrijf draaide hij een forse omzet. En er waren buitenlandbetalingen. Wat gebeurde daar? Hij exporteerde metalen onderdelen, die in de metaal- en olie-industrie worden gebruikt. Op het eerste gezicht naar Italië, maar we kwamen erachter dat het naar de Golfregio ging. Hoe komt het dat een jonge jongen een bedrijf met zo'n snelgroeiende omzet draait? En hoe kwam hij aan dat netwerk? Het gebrek aan logica

was de enige trigger voor de analist om door te vragen. We kregen keurig alle documenten. Maar omdat we het verhaal niet kloppend konden krijgen, bleef de analist doorzoeken. Uiteindelijk konden de betalingen worden gelinkt aan een zwaar gesanctioneerd land.

Wwft en AVG

Hoe verhoudt de Wet ter voorkoming van witwassen en financiering van terrorisme (Wwft) zich tot de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)? Het zijn beide goede wetten die een belangrijk maatschappelijk belang dienen. Ze dienen alleen tegengestelde belangen. Aan de ene kant worden we beschermd zodat niet zomaar alles gedeeld wordt. De kans op onrechtmatig gebruik en misbruik bestaat. Aan de andere kant hebben we bepaalde informatie wel nodig. Om te kunnen snappen waarom mensen specifieke transacties doen en dito handeldrijven. De twee wetten staan op gespannen voet. Het is balanceren.

De overheid stuurt de banken en verzekeraars hiermee het bos in. Ze staat nu erg aan de zijlijn en zou meer mogen faciliteren. Niet vanuit de angstige houding van 'ja, maar de Europese privacywetgeving en zo meteen tikt de Autoriteit Persoonsgegevens ons op de vingers', maar vanuit het grote maatschappelijke belang om witwassen en terrorismefinanciering te bestrijden.

Er zijn bijvoorbeeld veel data bij de overheid beschikbaar. Hoe kan hier met respect voor ieders privacy naar gekeken worden? Ook op praktisch en financieel gebied zijn verbeteringen mogelijk. Denk aan een keurmerk voor betrouwbare toetsingen. Of een tegemoetkoming in de kosten voor banken. Die moeten nu alles zelf betalen.

Iets anders waar ik veel meer van de overheid had verwacht, is het UBO-register (*ultimate beneficial owner*). Nederland heeft het als een van de laatste landen geïmplementeerd. Dat vind ik een schande. Vervolgens was het aan de instanties om dit register te vullen. De controle hierop liet de overheid over aan de banken. Dat heeft heel veel moeite en budget gekost. En vervolgens is het gesloten door een uitspraak van een Europese rechter. Dus na alle kosten en moeite door banken en andere financiële instanties hebben we niets. Dat zou de overheid beter moeten regelen.

Transactie Monitoring Nederland

Op dit moment wordt in Nederland naar schatting zestien miljard euro uitgewassen door criminelen, waarvan slechts twee procent daadwerkelijk in beslag wordt genomen. Daar hebben we allemaal last van. Transactie Monitoring Nederland (TMNL), opgericht door ABN Amro, ING, Rabobank, Triodos Bank en de Volksbank, werkt vanuit wat wél mag. Dat is een gezondere insteek dan wat er allemaal niet mag.

Ik heb bij een bank gewerkt waar we ernstige vermoedens hadden dat iemand aan terrorismefinanciering deed. We zagen dat geld naar een andere grote bank gaan. Je zou dan aan de bel moeten kunnen trekken. Wat denken jullie? Wat doet hij met dat geld? Waar gaat het heen? In verband met privacy mag dat niet. Melden bij de Financial Intelligence Unit (FIU) is nu de enige optie.

De FIU is een kleine club. Het aantal medewerkers staat totaal niet in verhouding tot de duizenden bankanalisten die werken aan transactie monitoring. Veel meldingen blijven liggen, er is gewoon onvoldoende menskracht. Dat geldt ook voor politie en justitie om de signalen vervolgens op te pakken. Daardoor krijg je een soort getrechterde trechter. Wat er uiteindelijk uit al die effort van banken voortkomt, is marginaal.

Wat enorm zou helpen in de motivatie is als signalen worden opgepakt. Banken moeten een transactie binnen veertien dagen melden anders kan DNB je daar op aanspreken. Vervolgens heb je wel de kans dat het een paar jaar bij de FIU ligt. Ook een terugkoppeling vanuit de FIU, politie en justitie aan de bank of analist die al het werk heeft gedaan, draagt bij aan de motivatie om witwassen en terrorisme te bestrijden. Dat partijen onderzoek doen, het oppakken. Nu hoor je niks of slechts dat de transactie verdacht is verklaard. Een soort label dat de politie er iets mee mag doen. Als je daar als bank een maand mee bezig bent geweest, is dat enorm frustrerend.

Het systeem zou prima kunnen functioneren als de randvoorwaarden verbeteren. Voor alle duidelijkheid, dat geldt ook voor de banken zelf. Die moeten zorgen dat ze alleen de juiste meldingen doen. Want anders gaan er veel te veel de trechter in. Alle instanties hebben veel moeite om dit onder de knie te krijgen. Dat vraagt om focus en leiderschap.

Er veel is gebeurd op het gebied van AML-beheersing. De enorme digitalisering, de toename van transacties, de opschaling van teams. Als je het vergelijkt met tien, vijftien jaar geleden, is transactiemonitoring enorm verbeterd. Door allerlei nieuwe witwasrichtlijnen en nieuwe mogelijkheden voor criminelen, zoals crypto's, komt de lat steeds hoger te liggen. De spelregels veranderen tijdens het spel. De kunst is om de lat te blijven raken.

Van herstel naar balans

We schieten nu echt met grof geschut op dingen die helemaal niet zo relevant zouden moeten zijn. Analisten controleren bijvoorbeeld kleine spaarrekeningen. Het is goed dat DNB met de studie 'Van herstel naar balans' is gekomen. De balans lijkt soms ver te zoeken tussen Wwft-risico's minimaliseren en alleen dat doen wat noodzakelijk is. De uitzending dit voorjaar van het televisieprogramma Radar over witwascontroles bij banken was

daar een pijnlijk voorbeeld van. Bijvoorbeeld hoe een bankklant moest uitleggen waarom hij geld bij een supermarkt uitgaf. Ik heb wel mijn vraagtekens bij de DNB-studie. In hoeverre is dit echt nieuw? Een term als risicogericht gebruiken we al jaren, maar dat heeft blijkbaar nog niet het verschil gemaakt.

Tot nu toe kregen banken weinig concrete duiding. Ze moesten zelf het beleid opzetten en werden vervolgens daaraan gemeten. Als je beleid heel streng was, kon je dus een sanctie krijgen. Ik vraag me af of DNB echt gaat accepteren dat banken allerlei dingen voortaan laten of minder diepgaand onderzoeken.

Dat ze kleur durven te bekennen, is een stap vooruit. Ik ben blij met leidraden en best practices. Dat mag nog uitgebreider. Zowel qua onderwerpen als sectoren. Dus niet alleen leidraden voor met name banken, maar ook voor bijvoorbeeld verzekeraars. En wat is de norm, wanneer is iets voldoende? Laten we ook met elkaar de toetsing afstemmen. Herstel naar balans werkt twee kanten op. Naar de financiële instellingen én naar DNB zelf.

Helaas heb ik geen inspirerende voorbeelden van organisaties waar AML helemaal *in control* is. Dat wil niet zeggen dat er niet een hoop goede dingen gebeuren. Een criminele organisatie wordt bijvoorbeeld opgerold of er is politieonderzoek gestart op basis van FIU-meldingen. Ook zijn er binnen financiële instellingen genoeg succesvolle projecten geweest. Continuering op de lange termijn is alleen lastig. CDD is een voortdurend aandachtspunt.

Net als een CDD-manager moet ook een compliance officer de business snappen. Er spelen andere belangen dan alleen de Wet financieel toezicht (Wft) en de Wwft. Verder is er werk aan de

winkel op het gebied van competenties als verbinding maken, impact hebben, overtuigend zijn en in een team werken. Helaas zie je nog vaak dat compliance-afdelingen afgesloten zitten, terwijl ze zelf misschien het idee hebben dat ze met iedereen in verbinding staan.

Compliance schermt zich erg af met wet- en regelgeving en de onafhankelijke rol. Ook zijn veel compliance officers vooral op inhoud gericht. Het is een kwestie van lef om dat los te durven laten en je kwetsbaar op te stellen. Hoe voeg je waarde toe binnen een organisatie vol dynamiek? Niemand wordt er beter van als je alleen zegt wat er allemaal niet deugt en anders moet. Voor je het weet, word je gezien als een IWAB: Ik Weet Alles Beter. Dan word je een horde die genomen moet worden. Door zo'n afstand creëer je geen warmte en verbinding en ben je het obstakel. In plaats van de collega die vanuit zijn of haar specialisme verder helpt.

Uiteraard heeft iedereen z'n eigen taak en verantwoordelijkheid, maar je moet het wel samen doen. Als je de business snapt, word je geaccepteerd. Niet omdat je het meeste weet, maar omdat je op een bepaalde manier met de ander omgaat. Overigens heb ook ik niet de ultieme oplossing om meer grip te krijgen op AML. Maar ik zie wel de knoppen waaraan organisaties kunnen draaien. Dat is om te beginnen goed leiderschap waarbij de leidinggevenden sturen en coachen en daarbij (ook) beschikken over inhoudelijke kennis. Daarnaast moet de cultuur zo zijn dat de ontwikkeling van soft skills minstens zo veel aandacht krijgt als kennis."

Drs. J.J.E. (Jaap-Jan) Daverschot RO is sinds 2016 actief als zelfstandig CDD-specialist en interimmanager voor banken, verzekeraars, vermogensbeheerders en trustkantoren. Voordat hij als zelfstandige startte, heeft hij in verschillende functies binnen de Rabobank gewerkt. Zijn passie is mensen te helpen ontwikkelen. Als erkend coach begeleidt hij professionals bij de ontwikkeling van hun competenties en traint hij CDD-professionals op inhoudelijke kennis. Tenslotte is Jaap-Jan, naast het CDD-werkveld, ook actief binnen het privacy vakgebied. Dat doet hij onder andere als privacy officer.

THE WAR ON DIRTY MONEY

Cora Wielenga

“Imagine, that an international body, which most countries had signed up to follow, provided a set of rules – rules that were no longer based on accurate behaviours and activities in today's world. Imagine too that these same rules were so strong that every country, and all the people who would be linked to the problem that the rules related to, had to do lots of time-consuming and costly things. Imagine then, that the time-consuming and costly things needing to be done made life difficult, could not be universally adopted nor could they be directly attributed to tackling the initial problem they caused the formation of the international body in the first place. And then to cap it all off, imagine that huge fines could be issued to individuals and companies who did not exactly follow these rules. This may sound ridiculous, but that is exactly what is happening when we look at the global issue of preventing money laundering and terrorism financing as it sits today, in 2022. Fines are being handed out (like sweets at a children's birthday party) to AML/CFT reporting entities for not following rules which are pointless or, worse still, woefully wrong for preventing money laundering. Is this a mistake or something more mischievous? Or is it simply a problem now too hard to put right despite initial good intentions?”

Bovenstaande passage uit het boek 'The war on dirty money' geeft goed de inhoud en de sfeer weer die het boek ademt. De auteurs hebben zich ten doel gesteld om de basis waarop het AML beleid wereldwijd is gestoeld kritisch te bekijken en te verkennen hoe een reset van dat wereldwijde beleid eruit zou kunnen zien.

Het is een boek waarin de auteurs zich zeer kritisch uitlaten over de manier waarop we internationaal witwassen bestrijden (AML) en financiering van terrorisme proberen te voorkomen (CFT). Zij gebruiken daarbij met enige regelmaat een cynische toon en schuwen niet om tegen heilige huisjes aan te trappen. Zo wordt de gangbare definitie van witwassen (plaatsing,

versluiting en integratie) in de ban gedaan en betwisten ze de toegevoegde waarde van het feit dat witwassen in veel landen als zelfstandig delict strafbaar is gesteld. Daarnaast zijn ze uitermate kritisch op de FATF. De auteurs beargumenteren vrij uitgebreid op welke punten de FATF hun inziens achter loopt en op welke punten het beter zou kunnen. Ze staan ook uitgebreid stil bij de – in hun ogen – idiotie om een internationaal probleem nationaal aan te pakken en de landen daarop individueel te scoren (zoals bijvoorbeeld via de FATF landenevaluaties). Ze zijn ook kritisch op de AML-trainingen die wereldwijd worden gegeven: deze zijn volgens de auteurs gebaseerd op oude irreële casuïstiek en op die manier niet dienend voor het werkelijk bestrijden van witwassen dan wel criminaliteit. Zij stellen ook de verhouding van private menskracht versus publieke menskracht ter discussie. Zij belichten dat er sprake is van doorgeslagen aandacht voor compliance (waaronder het

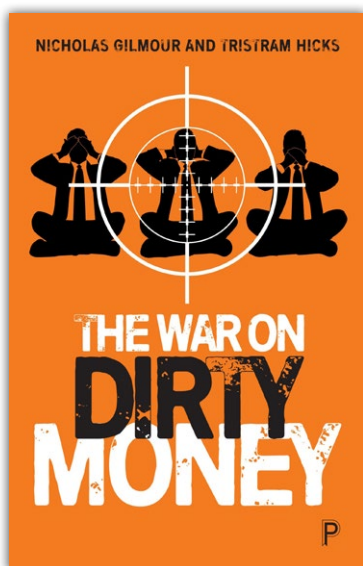
1 Nicholas Gilmour and Tristram Hicks, *The war on dirty money*, 2023, p.152.

goed willen doen voor de toezichthouder of FATF) versus het te weinig aandacht hebben voor het werkelijke doel (criminaliteitsbestrijding). Ook de werkwijzen die veel landen kennen ten aanzien van het melden van ongebruikelijke transacties en het werken met rode vlaggen ontkomt niet aan hun kritiek. Zij stellen de vraag waarom veel landen het een gekke gedachte vinden om crimineel geld te confisqueren terwijl we het normaal vinden dat we voor verkeersovertradingen (of zelfs overtradingen van AML-wetgeving) wél geld innen. Het United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) schat dat 0,2 procent crimineel geld jaarlijks wordt geconfisqueerd. Er is zodoende nog voldoende ruimte om te verbeteren.

Het boek past eigenlijk perfect in het thema van dit tijdschrift: 'AML Anders'. Je zou het boek kunnen zien als een grote oproep om AML (en ook trouwens CFT) anders aan te pakken. De auteurs zijn overigens niet alleen maar zeer kritisch, aan het einde van ieder hoofdstuk geven zij verbeter-suggesties. Ze hebben een nieuwe definitie voor witwassen voor ogen. Zij adviseren om als witwasbestrijders je niet blind te staren op nieuwe technieken die witwassers zouden gebruiken, maar vooral ook oog te hebben voor de basis van witwassen die veelal kan helpen om witwasbestrijding gericht in te steken.

Zij stellen voor om gericht aan de slag te gaan met het vorderen van criminele gelden en deze te gebruiken om het opsporingsapparaat te versterken zoals al in een aantal landen gebeurt. Daarnaast adviseren zij om niet alleen in de private sector en de FIU's gebruik te maken van geavanceerde automatisering, maar ook bij de opsporingsinstanties, zodat het werk dat verricht is door de private sector en de FIU's ook daadwerkelijk verder opgepakt kan worden. En voor opsporingsinstanties een opmerkelijk advies: 'arresteer altijd de vrouw en de schoonmoeder'. En zo nog veel meer (ik wil niet de volledige inhoud van het boek hier weggeven).

Mocht je werkzaam zijn in AML, dan raad ik je aan om het boek te lezen. Hoewel de auteurs hier en daar wat veel woorden nodig hebben om hun punten te beargumenteren is het zeker de moeite waard om te lezen als inspiratiebron voor 'AML Anders'. Hoewel veel van de aangedragen verbeterpunten gericht zijn op FATF, de VN, IMF, FIU's, toezichthouders en wetgevers, kun je als betrokkene bij het AML-beleid bij jouw organisatie ook goede suggesties halen uit dit boek om AML vanuit jouw organisatie te versterken. En daarnaast kunnen we met zijn allen onze stemmen laten horen over hoe het anders kan.

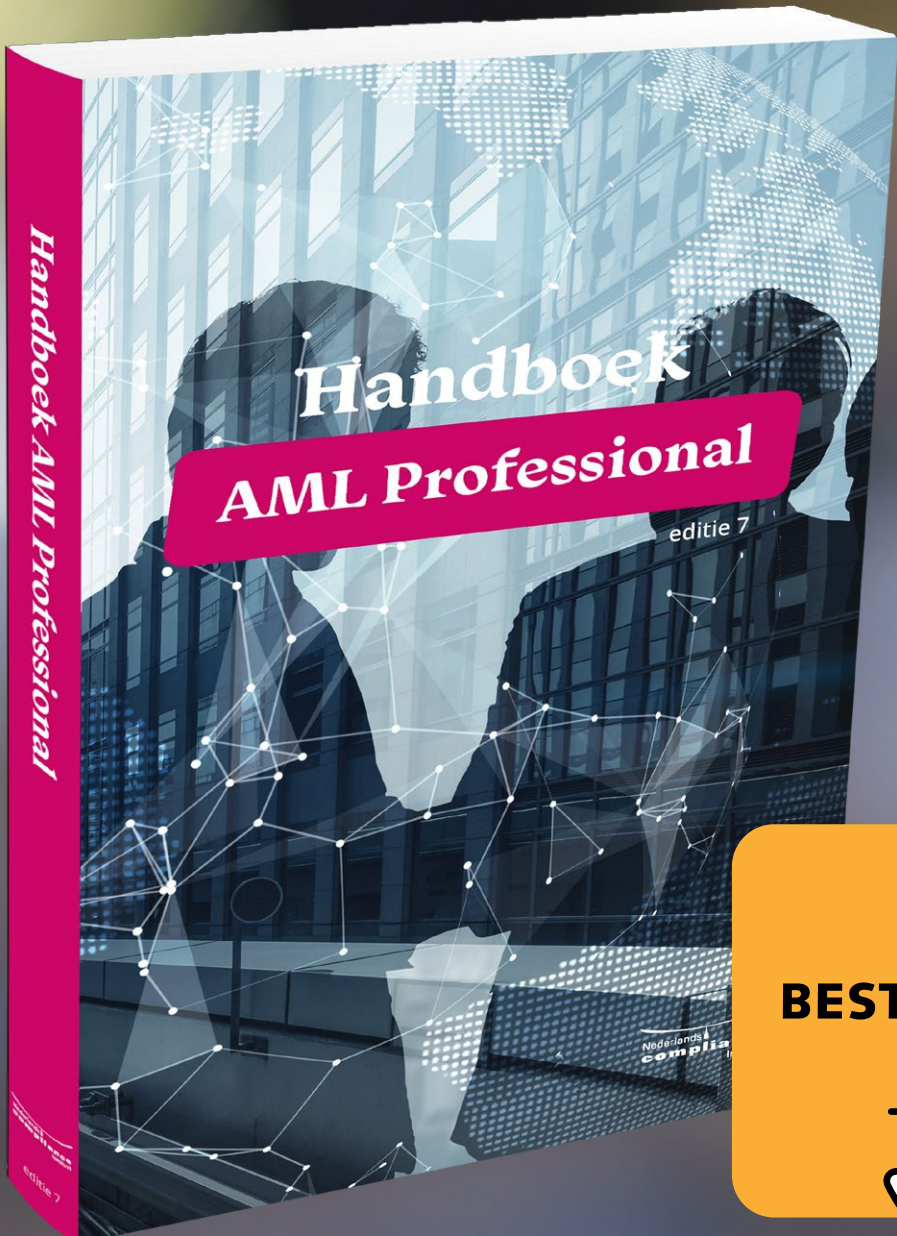

► *Nicholas Gilmour en
Tristram Hicks
The war on dirty money
ISBN 9781447365129*

PRE-ORDER

Handboek

AML Professional

BESTELLEN

Verwachte leverdatum: eind augustus